

SULTAN VELED'İN REBÂB-NÂME'Sİ

F. TULGA OCAK *

XIII. yüzyılda Anadolu'da, Selçuklular devri Türk Edebiyatının ilk Türkçe örneklerini veren Sultan Veled, bu manzumeleri ile Türk dili ve edebiyatı araştırmacılarının ilgisini çekerken, Farsça eserleri ile de Fars dili ve edebiyatı araştırmacılarının dikkatlerini üzerinde toplamaktadır. Bu iki ayrı sahada, bugüne kadar, Sultan Veled hakkında çeşitli inceleme ve çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda yapılan en son çalışma Sultan Veled'in Rebâb-nâme'si¹ üzerine olmuştur. Bu kıymetli çalışma, Sultan Veled'in hayatı, eserleri ve Türkçe manzumeleri konusunda Türkiye'de yapılan çalışmalar görülmeden yapıldığı için, bazı yönlerden oldukça eksik kalmıştır. Bugüne kadar, Veled Çelebi,² Feridun Nafiz Uzluk,³ Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu,⁴ Prof. Dr. Tahsin Yazıcı,⁵ Abdülbâki Gölpinarlı⁶ ve Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu⁷ tarafından yapılan incelemeler, monografik çalışmalar ve Sultan Veled'in eserlerinin tercüme ve görülmemesi; Rebâb-nâme'nin başında yer alan Sultan Veled'in hayatı, eserleri, edebî kişiliği ve Rebâb-nâme'nin değerlendirilmesini ihtiva eden mukaddime kısmında, bu eserlerden yararlanılmamıştır. Halbuki Sultan Veled gibi gerek kullandığı diller, gerekse tasavvufî yönüyle hem Türk Edebiyatını, hem de Fars Edebiyatını yakından ilgilendiren şahısların eserleri üzerinde yapılan incelemelerde, bu iki ayrı sahadaki neşriyatı takip etmek, yapılan incelemeleri görmek gerekmektedir. Rebâb-nâme'nin yeni baskısını okuyunca, bu düşüncenin ne kadar haklı olduğu bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Şimdiye kadar yapılan incelemelerin ışığında, Sultan Veled ve Rebâb-nâme'si hakkındaki bilgileri toplamanın gereği kanısındayım.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

¹ Sultan Veled, *Rebâb-nâme*, Hazırlayan: Dr. Ali Sultânî Gird Feramerzî, Mc.Gill University ve Dânişgâh-i Tehran, Müessese-i Mütalaât-i İslâmî, Tehran 1980.

² Veled Çelebi İzbudak, *Dîvân-i Türkî-i Sultân Veled*, İstanbul 1925.

³ Feridun Nafiz Uzluk, *Dîvân-i Sultan Veled*, Uzluk Basımevi, 1941.

⁴ Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu, *Maârif Tercümesi*, Şark-İslâm Klâsikleri; 19, Ankara 1974.

⁵ Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, "Sultan Veled", *İslâm Ansiklopedisi*.

⁶ Abdülbaki Gölpinarlı, *İbtidâ-nâme Tercümesi*, Ankara 1976.

⁷ Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu, *Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri*, İstanbul 1958.

Bilindiği gibi XIII. yüzyıl Türk şâiri ve Mevlevî tarikatının kurucusu Sultan Veled adıyla tanınan Bahaeddin Veled, büyük düşünür Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin büyük oğludur. Sultan Veled'in hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında, kıymetli hocam Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu tarafından yapılan Maârif tercümesinin⁸ her iki baskısının önsözünde kaynaklar incelenerek çok geniş bilgi verilmiştir. Ayrıca yine Sultan Veled'in hayatı eserleri ve edebî kişiliği Prof. Dr. Tahsin Yazıcı tarafından, İslâm Ansiklopedisinin Sultan Veled maddesinde verilmiştir.⁹

Yukarıdaki incelemelere göre, Sultan Veled, 25 Rebü'l-âhır 623/25 Nisan 1226 yılında şimdi Karaman denilen Lârende'de doğmuştur. Annesi, Şerafeddin Lâlâ Semerkandî'nin kızı Gevher Hatun'dur. Küçük yaşta annesini kaybetmiş, ilk öğrenimini babasından gördükten sonra, küçük kardeşi Alâeddin ile dedesi Şeyh Şerefüddin'in yanında Haleb'e, sonra Şam'a gönderilmiştir. Arapça bilgisini tamamlayıp, dinî ilimler öğrendikten sonra Konya'ya dönen Sultan Veled, babasının bulunduğu her toplantıya katılmış; buradaki ilmî, dinî ve tasavvufî konuşmaları dinleyerek bilgisini artırmıştır. Daha sonra Fars Edebiyatı üzerine çalışmalar yapmış, kendisinden önce yetişmiş olan Farsça yazar şâirlerin, mutasavvıfların eserlerini okumuştur. Sultan Veled, babasının muhalefetine rağmen, yirmi yaşında halvete girip çile çıkarmıştır. O, yalnız babasının bilgisinden faydalanmamış, gençliğinden itibaren Seyyid Burhaneddin, Mahakkık Tirmizî, Şemseddin Tebrizî, Selâhaddin Zerkübî ve Hüsameddin Çelebi'den yararlanmıştır. 643/1245 tarihinde Konya'yı terk ederek Şam'a giden Şems'i davet için Mevlânâ, Sultan Veled'i Şam'a göndermiştir. Salahiye denilen bir kervansarayda Şems'i bulan Sultan Veled, birhayli ricadan sonra, onu Konya'ya dönmeye razı etmiştir. Şems'in tamamen kaybolmasından sonra, babasının daha fazla ilgisini kazanan Sultan Veled, Şeyh Salâhaddin Zerküb'un da ilgisini çekmiş, onun itimatı ve sevgisini kazanmıştır. Sultan Veled, Salâhaddin Zerküb'un kızı Fatma Hatun ile evlenmiş ve bu hanımdan 660/1261'de ilk çocuğu Ulu Ârif Çelebi doğmuştur. Şeyh Salâhaddin Zerküb'un ölümünden sonra Mevlânâ, müridlerinden Hüsameddin Çelebi'yi halife seçmiştir. Etrafındakiler gibi Sultan Veled de bu seçime taraftar olmamakla beraber, babasına duyduğu büyük saygıdan, düşüncelerini açıklamayıp, Mevlânâ'nın 672/1273 tarihinde ölümünden

⁸ Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu, *Maârif Tercümesi*, Şark-İslâm Klâsikleri; 19, Ankara 1974.

Türk Tarih ve Kültürünün Ana Kaynakları, İstanbul 1984.

⁹ Tahsin Yazıcı, "Sultan Veled", *İslâm Ansiklopedisi*, cilt 11.

sonra, babasının arzusuna saygı gösterip, Hüsameddin Çelebi'nin halifelikliğini kabul etmiştir. Böylece babasından sonra onbir sene onu müşşid bir halife bilmiş, ona müşdlik etmiştir. Sultan Veled'in bu hareketi yakınları tarafından iyi karşılanmamış, hattâ Büyük Kirâ Hatun itiraz ederek, onu babasının yerine geçmeğe ve Hüsameddin Çelebi'nin elinden hilafeti almaya teşvik etmiştir. Bunu kabul etmeyen Sultan Veled, babasının arzusuna uyarak ölünceye kadar Hüsameddin Çelebi'yi kendine rehber kabul etmiştir. 683/1284 tarihinde Hüsameddin Çelebi'nin ölümü üzerine Sultan Veled, halifeliği kabul ederek Mevlânâ postuna oturmuştur. Bu tarihten ölünceye kadar bu makamda kalarak eserlerini yazmış, Mevlevî tarikatının sistemli bir şekilde kurulmasına çalışmış, babasının esaslarını koyduğu tarikat adabına yeni bir takım usuller, kaideler ilâve etmiş, Konya dışında tekke ve zaviyelerin kurulmasını sağlamıştır.¹⁰

Sultan Veled zekâ ve bilgisi sayesinde devrinin en etkin kişisi olmuştur. Yaşadığı devrin politik ve sosyal durumunun da, onun halk üzerinde bu büyük tesiri sağlamasında rolü olmuştur. I. Alâeddin Keykubat'tan sonra, Anadolu huzur ve refahı kaybederek, Moğol hâkimiyeti altına girmiştir. Moğol zulmü ile memlekette genel bir huzursuzluk, halkta büyük bir bezginlik meydana gelmiş, insanlara manevî mutluluk ve huzur vaadeden şeyhlerin ve dervişlerin, halk üzerinde tesirleri artmıştır. Perişan bir halde olan Anadolu halkı, bu şeyh ve dervişlere koşmuşlar, onların tekke ve zaviyelerine sığınmışlardır. İşte bu durum Sultan Veled'in, babasının düşüncelerini yayması için uygun bir ortam olmuştur. Sultan Veled, doksan yıllık ömrünü, tasavvufî inançlarını yaymakla geçirmiş ve Mevlevîliği bir tarikat haline getirmiştir. Nihayet 10 Recep 712/2 Kasım 1312 tarihinde Konya'da ölmüştür.¹¹

Sultan Veled, oldukça çok eser vermiş bir sanatkârdır. Onun, manzum ve mensur olmak üzere iki türde verdiği eserler, babası Mevlânâ'nın eserlerini taklit suretiyle meydana gelmiştir. O da babası gibi önce bir Divan, sonra üç mesnevî ve bir de mensur eser meydana getirmiştir. Babasının eserlerinden ayrılan tarafı ise, bu eserlerde Türkçeye oldukça fazla yer vermiş olmasıdır. Bu da Mevlânâ devrine nisbetle, bu devirde Türkçenin artık Anadolu'da kendi varlığını kabul ettirecek bir hâlde gelmesindedir.¹²

¹⁰ Meliha Anbarcıoğlu, *a.g.e.*, Önsöz, s. IX-XV.

¹¹ Meliha Anbarcıoğlu, *a.g.e.*, Önsöz, s. XV-XVIII.

¹² Tahsin Yazıcı, *a.g.e.*, cilt 11, s. 30.

Sultan Veled'in Divanı;

Sultan Veled'in Divanı, babası Mevlâna'nın "Dîvân-ı Şems" veya "Dîvân-ı Kebîr" adını taşıyan divanının taklidi şeklinde yazılmış eserdir. Bu Divan, İran'da Sa'îd Nefisî¹³ tarafından tashih edilerek, Tahran'da Sultan Veled hakkında yazılmış bir mukaddime ile neşredilmiştir. Sultan Veled'in Divanında 660/1267-669/1291 tarihleri arasında yazılan, 925 gazel ve 455 rübâî vardır. Hepsî 12719 beyit olup, bunun 129 beyti Türkçedir. İran'da Sa'îd Nefisî tarafından hazırlanan baskıdan sonra, 1941 yılında Ankara'da Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk tarafından "Dîvân-ı Sultan Veled"¹⁴ adıyla, yine Sultan Veled hakkında geniş bir önsözle birlikte yayımlanmıştır. Ayrıca bu Divan'da bulunan Türkçe manzumeler, Veled Çelebi (İzbudak) tarafından daha önce "Dîvân-i Türkî-i Sultân Veled"¹⁵ adıyla yayımlanmıştır. Sultan Veled'in Divanında Kılıç Arslan, Taceddin Hüseyin, Emin Alâmeddin Kayser, Muinüddin Pervane, Sahip Atâ, Fahreddin Âli, Güneş Hatun, Selçuk Hatun, Tabib Ekmelüddin için yazılmış kaside ve mersiye-ler dışında bütün gazeller tasavvufî ve didaktiktir. Bu gazellerin ve rübâîlerin en büyük özellikleri, ifadenin açık ve sade oluşudur.¹⁶ Divanda bulunan gazellerin çoğu Mevlânâ'nın gazellerine nazire olarak kaleme alınmıştır. Bu yüzden Sultan Veled henüz hayatta iken, bu nazirelerden mec-mualar meydana getirilmiştir. Büyük bir edebî değeri olmayan bu divan, devrinin devlet büyükleri için yazılmış olan, çok defa beyitlerinin ilk harflerinin sıralamasından, şahsın adı çıkan manzumeleri sebebiyle tarih incelemeleri bakımından önemlidir.¹⁷

Mesnevî-i Veledî Der Beyân-i Esrâr-ı Ahadî (İbtidâ-nâme);

Veled-nâme veya İbtidâ-nâme adıyla tanınan Sultan Veled'in mesnevîlerinin ilki olan bu eser, İran'da Celâl Humâyî tarafından Sultan Veled'i konu alan 128 sayfalık bir mukaddime ile, Tahran'da Veled-nâme¹⁸ adıyla yayımlanmıştır. İlk beyti "İbtidâ" kelimesiyle başladığı için bizde *İbtidâ-nâme* adıyla tanınmış ve Abdülbâki Gölpinarlı tarafından, yine Sultan Veled hakkındaki bir önsözle eser Türkçeye kazandırılmıştır.¹⁹ Mesnevî-i Ve-

¹³ Sa'îd Nefisî, *Dîvân-i Sultân Veled*, Kitâb-furuşî-i Rudeki, Tehran.

¹⁴ Feridun Nafiz Uzluk, *Dîvân-i Sultân Veled*, Ankara 1941.

¹⁵ Veled Çelebi İzbudak, *Dîvân-i Türkî-i Sultân Veled*, İstanbul 1925.

¹⁶ Meliha Anbarcıoğlu, *a.g.e.*, s. XVIII.

¹⁷ Tahsin Yazıcı, *a.g.e.*, s. 30.

¹⁸ Dr. Celâl Humâyî, *Veled-nâme*, Tehran 1315 (1936).

¹⁹ Abdülbaki Gölpinarlı, *İbtidâ-nâme*, Ankara 1976.

ledî veya Mesnevî-i İbtidâ-yi Veledî diye tanınan bu eser Mevlânâ ve etrafındakiler hakkında bilgi vermek için yazılmıştır. Bu mesnevî her birinin başında, kısa veya biraz uzunca mensur bir kısım bulunan 163 parça manzum kısımdan ibarettir. 10.000 beyit civarında olan bu eserde 76 Türkçe beyit vardır. Eser Senâî'nin Hadika'sının vezni olan hafif (fâ'ilâtün, mefâ'ilün, fâ'ilün) bahrinde yazılmış olup, 1 Rebiü'l-evvel 690 (4 Mart 1291)'da yazılmaya başlanmış ve Cemâziyelahir 690 (4 Haziran 1291)'da tamamlanmıştır. Eserde Mevlânâ ve müshabihi olan Seyyid Burhaneddin, Muhakkık Tirmizî, Şemseddin Tebrizî, Selahaddin Zerkûbî ve Şeyh Kerimüddin Begtimür gibi büyüklerin hal tercümeleri anlatılmıştır. Eflâkî, Menâkıbu'l-Ârifin'inde ve Feridun Ahmed, Risâle-i Sipehsâlâr'ında, İbtidâ-nâmeden çok yararlanmışlardır.²⁰ Mevlânâ ve onun yakınları hakkında hurafelerden uzak en doğru ve güvenilir bilgiyi veren bu eserin, nazım değeri düşük olduğu halde, bir araya getirildikleri takdirde, küçük bir kitap teşkil edebilecek olan mensur kısımlardaki nesir üslûbu çok sade, külfetsiz ve sağlamdır.²¹

Rebâb-nâme;

Sultan Veled'in ikinci mesnevisidir. İlerde üzerinde duracağımız bu eser din büyüğü diye bahsettiği bir müridin ısrarı üzerine yazılmıştır. Babasının Mesnevî-i ma'nevî'si gibi remel (fâ'ilâtün-fâ'ilâtün-fâ'ilün) bahrinde yazılmıştır. Bu mesnevîde, 162'si Türkçe olmak üzere, 8.000 civarında beyit bulunmaktadır. Esere 1 Şaban 700 (11 Nisan 1301)'de başlamış ve beş ay içerisinde tamamlamıştır. Ali Sultânî Gird Ferâmerzî²² tarafından tenkitli-neşir olarak Tahran'da yayımlanmıştır.

İntihâ-nâme;

Rebâb-nâme ile aynı vezinde (fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün) yazılmış olan İntihâ-nâme, Sultan Veled'in son mesnevisidir. 700/1303-712/1312 tarihleri arasında yazılmıştır. Henüz el yazması halinde olan bu eser, 7.000 beyit civarındadır. Tamamen tasavvufî öğütlerden ibaret olan bu mesnevî de, sade ve akıcı bir Farsça ile yazılmıştır.²³

Maârif;

Sultan Veled'in ihtimâl babasını takliden 6 cilt halinde yazmayı tasarladığı, fakat tamamlayamadığı bu üç mesnevîsi yanında, babasının Fihi

²⁰ Meliha Anbarcıoğlu, *a.g.e.*, s. XIX.

²¹ Celâl Humâyî, *a.g.e.*, s. 28-35.

²² Dr. A. Sultânî Gird Ferâmerzî, *Rebâb-nâme*, Tehran 1980.

²³ Meliha Anbarcıoğlu, *a.g.e.*, s. XIX.

Mafih ve dedesi Sultanü'l-ulemâ Bahaüddin Veled'in Maârif'ini takliden yazılmış Maârif adlı eseri, çeşitli meclislerde söyledikleri konuşmaların başkaları tarafından tesbitinden ibarettir. Bu bakımdan eserde, konuşma dili ve üslûbu hâkimdir. Eserde, devrin tarihî ve siyasî hadiseleri ile ilgili bir kaç kayıt dışında, kendine has fikirlere rastlanmaz. Bütün fikirler, babasının fikirlerinin açıklanması mahiyetindedir.²⁴ Bu eser elyazması halinde olup Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu tarafından belli başlı yazmaları görülerek, önce 1949'da Dünya Edebiyatından Çeviriler-Şark İslâm Klasikleri serisinde yayımlanmış; daha sonra Tercüman 1001 Temel Eser serisi içinde 1984'te tekrar basılmıştır.

Türkçe Manzumeleri;

Sultan Veled'in Divan, Rebâb-nâme ve İbtidâ-nâme mesnevilerinin içerisinde bulunan Türkçe manzumeler, Anadolu'da XIII. yüzyılda kurulmaya başlayan Türk Edebiyatının ilk örnekleri arasında sayılır. Türk Dili incelemeleri bakımından büyük bir öneme sahip olan bu manzumeler, Avrupalı araştırmacılarca "Selçuklu Beyitleri" adı ile geçen yüzyıldan beri ilim dünyasında tanınmaktadır.²⁵ Devrinin dil özelliklerini belirtmekten başka fazla bir değeri olmayan bu beyitler, tasavvufî ve ahlâkî mahiyette olup daha çok babasının fikirlerini Farsça bilmiyen Türk halkı arasında yaymak için yazılmıştır. Veled Çelebi, bu manzûmeleri Dîvân-i Türkî-i Sultan Veled²⁶ adıyla, İbtidâ-nâme ve Rebâb-nâme'deki Türkçe beyitler ile, Sultan Veled Divanından 15 Türkçe gazeli yayımlamıştır. Daha sonra Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu, Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri²⁷ isimli çalışmasında Sultan Veled'in İbtidâ-nâme ve Rebâb-nâme'sindeki bütün Türkçe beyitlerini çeşitli el-yazmalarını karşılaştırarak tenkitli neşir haline getirip, hem çeviri yazısı ile beyitleri vermiş hem de bu beyitleri ihtiva eden ve tenkitli neşri meydana getirmek için kullandığı el-yazmalarının fotoğraflarını, eserinin sonucuna ilâve etmiştir. Bu araştırmaya göre

²⁴ Tahsin Yazıcı, *a.g.e.*

²⁵ W. Radloff, "Über Alttürkische Dialekte, I. Die Seldschukischen Verse im Rebâb-nâme", *Mélanges Asiatiques, Tirés du Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Petersbourg*, cilt 10, 1890, s. 17-77.

J. Kunos, "Egy ó- Török Nyelvemlek", *Nyk*, cilt 12, 1892, s. 480-497.

C. Salemann, "Noch Einmal die Seldschukischen Verse", *Mélanges Asiatiques*, cilt 10, 1890, s. 174-245.

J. Thury, "Milâdi Ondördüncü Asır Sonuna Kadar Türk Dili Yâdigârları", *Millî Tettebûlar Mecmuası*, cilt 2, 1351, s. 103-105.

²⁶ Veled Çelebi, *a.g.e.*

²⁷ Mecdut Mansuroğlu, *a.g.e.*

Sultan Veled'in, İbtidâ-nâme (Mesnevî-i Veledî)'sinde 76 Türkçe beyit, Rebâb-nâme'sinde 162 Türkçe beyit, Divanında ise 129 Türkçe beyit bulunmaktadır. Divanında bulunan Türkçe beyitlerin bir kısmı müstakil gazeller, bir kısmı ise Farsça gazeller içinde söylenmiş Türkçe beyitlerdir. İbtidâ-nâme (Mesnevî-i Veledî)'sinde bulunan Türkçe beyit sayısı, Sultan Veled hakkında yapılmış bütün araştırmalarda 80 olarak verilmişse de, Mecdut Mansuroğlu, İbtidâ-nâme (Mesnevî-i Veledî)'de bulunan 80 beyit Türkçe metin içerisindeki 70, 71, 74 ve 75. beyitlerin Farsça olduğunu belirterek, Türkçe beyit sayısının 76 olduğunu eserinde bildirmiştir.²⁸

Yazımızın asıl konusu olan Rebâb-nâme'nin ilk neşrine gelince; Tahran'da McGill ve Tahran Üniversitelerinin işbirliği ile kurulmuş olan, başkanlığını kıymetli hocam Prof. Dr. Mehdî Muhakkık'ın yaptığı Müessesesi Mutalâât-i İslâmî adını taşıyan enstitünün çıkartmakta olduğu "Silsile-i Dâniş-i İrân" serisinden yayımlanan Rebâb-nâme, Dr. Ali Sultânî Gird Ferâmerzî tarafından tenkitli neşir olarak hazırlanmış ve Sultan Veled hakkında 190 sayfalık bir inceleme ile birlikte bastırılmıştır. Sultan Veled'in babası Mevlânâ'nın mesnevisini takliden aynı vezinde yazdığı Rebâb-nâme'nin bu ilk tenkitli neşrine göre bu mesnevî 7745 Farsça, 35 Arapça, 22 Rumca, 157 Türkçe, toplam olarak 7959 beyittir.

Sultan Veled'in, Rebâb-nâme'de de belirttiği gibi, eserlerini meydana getirmekteki gaye, babasının fikirlerini bir mürşid olarak müridlerine ulaştırmak olmuştur. Bu gaye ile önce Mesnevî-i Veledî, Veled-nâme, İbtidâ-nâme adlarıyla tanıdığımız mesnevisini, sonra Rebâb-nâme'yi kaleme almıştır. Rebâb-nâme'nin ifade ve muhteva bakımından Farsça tasavvufi mesnevîler arasında özel bir yeri vardır; bu mesnevî'nin bütünü Mevlânâ'nın yeterince anlaşılmamış sözlerinin şerhî ve Mesnevî-i Ma'nevî'nin anlaşılması güç bazı konularının açıklayıcısıdır. Sultan Veled'in asıl gayesi, babasının söylediklerini bu mesnevîde daha sade bir dille söylemek, daha açık bir şekilde ifade etmek ve unutulmamaları için tekrar etmektir. Rebâb-nâme'nin sonunda Sultan Veled; sözlerinin hepsinin Mevlânâ'nın sözleri olduğunu onun sözlerinden anladıklarını dile getirdiğini, onun sözlerinin gönlünün kiblesi olup, onun fikirleriyle canlı ve taze olduğunu belirtir.

²⁸ Mecdut Mansuroğlu, *a.g.e.*, s. 2.

وین معانی ، قال مولانای ماست
 نیست بیش و کم درین ، نیکو بدان
 زنده ایم و تازه از اخبار او 29

این مراتب ، حال مولانای ماست
 آنچه کردم فهم ازو گفتم همان
 جان و دل را قبله شد گفتار او

Böylece Sultan Veled, Mevlânâ'nın mesnevîsindeki müşkülli hal ettiği kanısındadır. Dr. A. Sultânî Gird Ferâmerzî de incelemesinde, Sultan Veled'in Mevlânâ'nın birçok anlaşılması güç sözlerini daha açık bir şekilde söylediğini belirterek, babasının mesnevîsi ile farkının Sultan Veled'in mesnevîsinin, Mevlânâ'nın mesnevîsi gibi büyük bir şöhret kazanmamış olduğunu yazar.³⁰

Sultan Veled, Rebâb-nâme'nin başında eserini kaleme alış sebebinin yazdığı sebep-i telif kısmında, din büyüklerinden birinin kendisine, daha önce Senâî'nin İlâhî-nâme'si vezninde bir eser meydana getirdiğini (İbtidâ-nâme), Mevlevîlerin Mesnevî okuyarak alıştıkları; Mesnevî vezninde başka bir kitap yaratmasını rica ve iltimas etmesi üzerine Mesnevî vezninde bu eseri yazdığını şöyle ifade eder :

« سبب تالیف این مثنوی و اسرار پراتوار آن بود که بزرگی از اهل دین ازین ضعیف به طریق اعتقاد، استدعا و التماس کرد که بَرُوزِنِ الهی نامهٔ حواجه سنایی - رحمة الله علیه - کتابی انشا فرموده اید، توقعست که بَرُوزِنِ مثنوی خداوندگار، مولانا، نیز ..... جهت رعایت خواطر دوستان که بر آن وزن از خواندن بسیار خو کرده اند که :

بشنو ازنی چون شکایت می کند از جدایی ها حکایت می کند
 ..... کتابی دیگر بسازید .... بر موجب التماس آن بزرگک، جهت آنکه رباب به حضرت مولانا ..... مخصوص و منسوبست، این مثنوی از رباب آغاز کرده شد « 31

²⁹ *Rebâb-nâme*, vr. A. 244.

Bu mertebeler, bizim Mevlânâ'mızın halleridir. Bu mânâlar, bizim Mevlânâ'mızın sözleridir. Ben onun sözlerinden ne anladıysam onları söyledim; şunu iyi bil ki; bu sözlerimde ne fazla var, ne eksik. Onun sözleri bizim canımızın ve gönlümüzün kıblesidir. Biz onun haberleriyle böyle canlı ve taze kaldık.

³⁰ *Rebâb-nâme*, mukaddime s. 7.

³¹ *Rebâb-nâme*, s. 1-2.

Bu mesnevînin yazılış sebebinin nurlu esrarı şudur ki; din ehlinde bir büyük kişi, bu zavallıdan iman ve bağlılık yoluyla, rica etti ki; Hâce Senâî-Allahın rahmeti üzerine olsun- nin *İlâhî-nâme*'si vezninde bir kitap meydana getirdiniz; Mevlânâ Hudavendigâr'ın mesnevî-

Böylece Sultan Veled, Rebâb-nâme'yi saygı duyduğu bir din büyüğünün arzusu üzerine kaleme almıştır. Fakat bu şahsın kim olduğunu açıklamamıştır. İbtidâ-nâme'de de aynı tarzda bir cümle ile eseri dostlarının isteği üzerine kaleme aldığını belirtmiştir:

« دوستان التماس کردند که چون به متابعت مولانا ... دیوانی ساختی ، در مثوی نیز
متابعت لازم است . »³²

Her iki mesnevî'de de bu eserlerin yazılmasını rica eden şahısların ismi zikredilmemiştir. Rebâb-nâme'nin yazılmasına sebep olan şahsın adı verilmezse de eserin sonunda bu şahsa hitaben, kitabı bitirdiğini belirttiği kısımda Sultan Veled, din büyüğü ve “pişvâ” diye bahsettiği bu şahıstan saygı ile bahseder ve onun eserin bittiği günlerde Konya'da olan bir din bilgini mürid olduğu anlaşılır.³³

Sultan Veled, Rebâb-nâme'sinde, eserin yazılmasına sebep olan bu din büyüğü diye bahsettiği kişiden başka, üç kişiyi methetmiştir. Önce babası Mevlânâ'yı, Tanrı birliği yolunda savaşıyor, tahtı arz olan, ordusu meleklerden meydana gelmiş, Rüstem pehlivan gibi güçlü bir padişaha benzeterek meth eder.³⁴ Sonra Şems-i Tebrizi'den İbtidâ-nâme'de olduğu gibi sitayişle bahseder; üçüncü kişi olarak, adını zikretmediği “Emîrî ez mütekidân” diye adlandırdığı, kitabın yazılmasına sebep olan din büyüğünden sonra, meth etmeğe koyulduğu, kendisini ziyarete gelerek maddi yardımda bulunan, bir kişiyi meth eder.³⁵

Sultan Veled, mesnevîsinin başında esere neden rebâp'la başladığını ve dolayısıyla mesnevînin adının niçin Rebâb-nâme olduğu konusunda bilgi verir. Sultan Veled, rebâb'ın Mevlânâ'ya mahsus bir müzik aleti ol-

si vezinde de, çok okunmaktan dolayı onun veznine alışmış dostların hatırlarına riayet ederek

“Beşnev ez ney çün şikâyet mi koned

Ez cüdâyihâ hikâyet mi koned”

vezinde bir kitap yazınız ... o büyük (insanın) ricası üzerine bu vezindeki bu mesneviye Mevlânâ'ya mahsus ve mensup olmasından dolayı rebâptan başladım.

³² *Mesnevî-i Veled-nâme*, s. 3-4.

Dostlar, Mevlânâ'ya uyarak bir divan hazırladın; mesnevîde de ona uymak gerekir diye, rica ettiler.

³³ *Rebâb-nâme*, mukaddime s. 13.

³⁴ *Rebâb-nâme*, vr. A. 30.

³⁵ *Rebâb-nâme*, vr. B. 18-A.B 19.

duğunu belirttiikten sonra Hazret-i Mevlânâ'nın "ney, neyistandan ayrıldığı için gurbette firkatten inler, fakat neyde bir iniltiden başka inilti yoktur. Rebâp ise, deri, kıl, demir, tahta gibi kendi cinsinden ayrı düşmüş olan garipelerin toplanmasından meydana geldiği için firkat iniltileri çok fazladır" sözlerini nakleder.

حضرت مولانا قدسنا الله بسيره العزيز - فرمود که فی جهت آن مینالد که از نیستان و یاران خود جدا شده است و دور مانده ، در غربت از فرقت نالانست و در فی یک ناله بیش نیست اما در رباب ناله هاست و فراقها ، زیرا مجموع آن غریبانند که هر یکی از وطن و جنس خود جدا گشته اند ، مثل پوست و موی و آهن و چوب ، و این جمله از فرقت جنس خود در ناله و افغانند . پس ناله وزاری از فی در رباب بیشتر باشد . 36

Mevlânâ'nın rebâba duyduğu ilgi, Eflâkî'nin "Menâkıbu'l- Arifin" adlı eserinde de belirtilmiştir. Eflâkî rebâbın Mevlânâ'nın meclislerinde kullandığı yegâne çalgı olduğunu yazar.³⁶ Mevlânâ'nın Şems'den ayrıldıktan sonra rebâba duyduğu ilginin arttığı da bilinmektedir.

Sultan Veled'in, babası Mevlânâ'nın daha çok parçadan meydana gelen, dolayısıyla neyden çok daha fazla ayrılık iniltileri çıkarabildiğinden dolayı neye tercih ettiği rebâbın ismini verdiği mesnevisinde 143 bölüm vardır; anlatım şekli her konunun başında bu bölüme konu olan düşünceleri özetleyen mensur bir kısım ile başlar. Her bölümde tasavvufun bir umdesi konu olarak ele alınmıştır. Bu tasavvufi görüşler ayetler ve hadislerle açıklanmıştır. Sultan Veled ayetlerden Rebâb-nâme'de çok fazla yararlanmış. Dr. Feramerzî, Rebâb-nâme'nin başındaki inceleme kısmında mesnevide kullanılan ayet ve hadisleri inceledikten sonra eserin sonunda iki ayrı fihrist halinde bu ayet ve hadisleri sıralamıştır. Bu inceleme göre Sultan Veled bu ayet ve hadisleri bazen tamamen nakletmiş, bazen de sadece bir kelime ile onlara işaret etmiştir.

³⁶ *Rebâb-nâme*, vr. A.B. 1.

Hazret-i Mevlânâ -Allah onun aziz sırrıyla bizi takdîs eylesin- buyurdu ki, ney neyistandan ve dostlarından ayrıldığı ve uzak düştüğü için gurbette ayrılıktan inler ve neyde bir tek feryat vardır; ama rebâpta çeşitli feryatlar ve ayrılıklar vardır; çünkü herbiri vatanından ayrılmış birçok garipten meydana gelmiştir. Deri, kıl, demir ve tahta gibi kendi asıl cinsinden ayrı düşmüş parçalar naleyse ve efgân içindedirler. Dolayısıyla rebâbın iniltileri ve feryatları neye nispetle daha fazladır.

³⁷ Eflâkî, *Menâkıbu'l- Arifin*, Tahsin Yazıcı, cilt 1, s. 88-89.

³⁸ *Rebâb-nâme*, mukaddime, s. 36.

Dr. Feramerzî'nin incelemesine göre, Sultan Veled, eserinde genellikle babasının şiirlerini bazen de başkalarının şiirlerini tazmin etmiştir. Babasının şiirlerini kullanırken onların Mevlânâ'ya ait olduğunu belirtmiştir. Ayrıca her konunun başındaki kısa nesir kısmında da delil olarak kullandığı başkalarına ait beyitleri bazen kime ait olduğunu belirterek, bazen de isim zikretmeden kullanmıştır. Mevlânâ'dan başka Hoca Senâî, Mütenebbî'den örnekler alınmıştır. Şâîr'inin adı belirtilmeden alınmış olan beyit ve mısralar, Dr. Feramerzî tarafından tesbit edilebilenler, kitabın sonunda "talikât" kısmında belirtilmiştir.

Rebâb-nâme'de, Sultan Veled'in söylediği beyit sayısı 7959'dur. Bunun 7745 Farsça, 35 Arapça, 22 Yunanca ve 157 Türkçe beyit olduğu bu yayında belirtilmiştir.³⁹ Araştırmacı, karşılaştığı nüshalarda mevcut olmayan fakat Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu'nun karşılaştığı nüshalarda görülen ve yayımlanan aşağıdaki beyitleri görmemiştir.

17. Nür eger ola gözinde, nür göre
Güneşün nûri aña gele, dura.
18. Nür birdür, iki görme sen anı,
Cân olursa kişide, göre cânı.
19. Us gerek, kim usları göre bile
Delünüñ, ki ussi yok, nite göre?
20. Her nese, kim sende andan yok durur
Ol nese gerçi cihânda çok durur.
21. Bil bunı, kim ussuñ anı bilmeye
Eyle kim cânsuz kişi cân görmeye.

Böylece 162 beyit olan Rebâb-nâme'nin Türkçe beyit sayısı 157'ye indirilmiştir. Halbuki bu tenkitli neşir hazırlanırken Türkiye'de yapılan incelemelerden yararlanılmış olunsaydı böyle bir durum ortaya çıkmaz, eser daha tam bir şekilde yayımlanabilirdi.

Dr. Feramerzî Sultan Veled'in Türkçe beyitleri üzerine inceleme yapma düşüncesi ile yalnız, Von Hammer, Fleischer, Wicherhouser, Solemann ve Radloff'un bu Türkçe beyitlere ilgi göstermiş olduklarından, bu konudaki çalışmalarına hiç değinmeden, adlarını verdikten sonra kaynak olarak Gibb'in *The History of Ottoman Poetry*'sini görmüştür. Araştırmacı,

³⁹ Mecdut Mansuroğlu, *a.g.e.*, s. 18-19.

Gibb'in Sultan Veled'in Batı Türkçesi ile ilk şiir söyleyen şâir olduğu düşüncesine dayanarak "Türk şiiri hayranlarından olan Gibb'in de, itiraf ettiği gibi Türk şiirini icât eden bir İranlı olmuştur. Aslında 1300'den 1850 yılları arasında beşyüz yıl boyunca devam eden bu şiir, Fars Edebiyatının bir dalıdır; çünkü bu edebiyattan kaynak almıştır."⁴⁰ diyerek Anadolu sahasındaki Türk edebiyatının hepsini Fars edebiyatının malı haline getiren yanlış bir neticeye varmıştır. Araştırmacının, Türk Edebiyatı hakkında hiçbir araştırma yapmadan sadece Gibb'in, Sultan Veled'in ilk Türkçe eser veren şâirlerinden olduğu sözü ile, böyle son derece yanlış bir neticeye ulaşmış olması bütün yapılan bu incelemelerin bilimsel objektiflikten ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Sultan Veled'in İbtidâ-nâme (Veled-nâme)'deki;

گذار از گفت ترکی و رومی چون از آن اصطلاح محرومی⁴¹

beytini delil göstererek Sultan Veled'in Türkçe bilmiyen ve Türk olmayan bir İranlı şâir olarak tanıtılması tarihî gerçeklere aykırıdır.

Araştırmacı, Sultan Veled'in İbtidâ-nâme (Veled-nâme)'de yüz beyit kadar Türkçe beyti olduğunu belirterek, Dr. Humâî'nin eserin neşrinde bu yüz beyti eserden çıkardığını belirtmesi ve yine yukarıda örnek verilen "Türkçe ve Rumca söz söylemekten vazgeç" mısraının Dr. Humâî tarafından delil olarak gösterilip Sultan Veled'in Türkçeden bîzar olmuş, sıkılmış bir şâir olarak tanıtılması araştırmacıyı çelişkiye düşürmüştür. Biraz önce İran Edebiyatının bir dalı olarak gösterilen Klâsik Türk şiirinin, kurucusu olarak tanıtılan Sultan Veled tarafından küçük görüldüğü, beğenilmediği fikri ortaya sürülmektedir. Araştırmacı, Türk Edebiyat Tarihini iyi bilmediği ve Sultan Veled'in Türkçe manzumelerinden bahsetmek gereği duyulunca etraflı bir inceleme yapamadığından dolayı son derece subjektif neticelere ulaşmıştır. Halbuki Sultan Veled'in hayatı, eserleri hakkında olduğu kadar Türkçe manzumeleri hakkında da yukarıda bahsettiğimiz birçok bilimsel yayınlar yapılmıştır. Mecdut Mansuroğlu tarafından yapılan tenkitli neşire göre İbtidâ-nâme'de yüz civarında değil 76 Türkçe beyit; Rebâb-nâme'de 157 değil 162 Türkçe beyit mevcuttur. Araştırmacı Sultan Veled'in hayatına, incelemesinde hiç yer vermemiş; Veled-nâme nâşiri Dr. Humâî'nin bu konuda bilgi verdiğini söyliyerek, Sultan Veled'in eserleri-

⁴⁰ *Rebâb-nâme*, mukaddime, s. 36.

⁴¹ *Mesnevî-i Veled-nâme*, s. 393.

Türkçe ve Rumca söz söylemekten vazgeç; çünkü sen bu dilleri bilmiyorsun.

nin adını vererek incelemesine girmiştir. Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu'nun Maârif Tercümesi ve Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'nın İslâm Ansiklopedisi'ndeki Sultan Veled maddesindeki bilgiler gözden geçirilip Sultan Veled'in hayatı tekrar yazılabilirdi. Araştırmacı, Selçuklu döneminde Anadolu'da edebî ve resmî dilin Farsça olması ve Batı Türkçesinin Mevlânâ ve Sultan Veled tarafından edebî dil olarak kullanılmaması gerçeklerinden habersiz olduğu için yanlış neticelere ulaşmıştır. Türk edebiyatının kurucusu olarak gösterilen Sultan Veled ve İran Edebiyatının bir dalı olarak gösterilmeye çalışılan Türk Edebiyatı hiçbir tarihî gerçeğe sığmamaktadır. Bilimsel bir yayında, bu gerçekler araştırılıp, kolayca bulunabilirdi. Türk meslektaşlardan yardım istenseydi bu hatalar yapılmaz bu kıymetli eser, başında iyi bir inceleme ile bilim âlemine sunulmuş olurdu.

Dr. Sultanî Gird Feramerzî, esas nüshanın seçiminde tuttuğu yolu açıklarken, Halet Efendi nüshanın üzerinde Farsça, "görünüşe göre müellif hattıyla yazılmıştır", ibaresini gördüğünü, Türkiye'de Kültür Ateşesi olarak görev yapmış olan Dr. Minovî'ye sorduğu vakit Dr. Minovî'nin bu ibarenin tarafından yazıldığını söyleyerek, bu yazmayı Türkiye'de gördüğünü, yazmanın sonunda 716'da Sultan Veled'in ölümünden önce istinsah edildiğini bildiren bir not bulunduğunu, bu nota dayanarak yazmanın önüne yukardaki cümleyi yazdığını belirtmesi⁴² çok dikkatimizi çekmiştir. Araştırmacı, istinsah tarihini belirten son sayfaların şu anda mevcut olmadığını bildirmektedir. En kıymetli kültür hazinelerimizden olan el-yazması kitaplarımızın zaman ve insan tahribine karşı iyi korunması gerektiği bu incelemeden de anlaşılmaktadır.

Farsça inceleme kısmında nüshaların hangi kütüphanede hangi numarada kayıtlı olduğu belirtilmemiştir. Buna mukabil, kitabın sonunda verilmiş olan İngilizce özet kısmında nüshaların hangi kütüphaneye ait olduğu numarasız olarak belirtilmiştir. Bu iki önsöz karşılaştırılınca tenkitli neşrin meydana gelişinde kullanılan nüshaların ilk ikisi Batı Berlin Kütüphanesinden, üçüncüsü Konya'dan, dördüncü nüsha Dr. Minovî'nin üzerine not düştüğü Halet Efendi nüshasının Tahran Üniversitesinde bulunan mikrofilmi, beşinci nüsha Konya Müzesinden, altıncı nüsha yine Batı Berlin Kütüphanesinden olmak üzere teker teker incelenmiş ve bu konuda etraflı bilgi verilmiştir.

Bundan sonra, Dr. Feramerzî Sultan Veled'in tasavvufi görüşlerini, Rebâb-nâme'de Tasavvuf-Aşk ve İcad-İnsanın Yaratılışı-Tanrıya Nasıl Ula-

⁴² *Rebâb-nâme*, mukaddime, s. 40.

şılır-Nasıl Yaşanmalıdır-Nefsi Öldürme ve Şehvetten Kurtulma-Gayret, Eziyet Çekme ve Açlık-İbadet-Cebr ü İhtiyar-Sonuç başlıkları altında incelenmiştir.

Dr. Feramerzî tarafından hazırlanan tenkitli neşirin 445. sayfasının 15. beytinden itibaren Rebâb-nâme'nin Türkçe beyitleri başlar 454. sayfada sona erer. Bu Türkçe bölümün tercümesinin Dr. İsmet Sıtarzâde ve Dr. Tevfik Subhanî tarafından yapıldığı önsözde belirtilmiştir. Türkçe beyitler dizilirken, bazı dizgi yanlışları ve okuma yanlışları yapılmıştır. Yazımızın sonunda hem Rebâb-nâme'nin bu yeni neşirindeki Türkçe beyitler, hem de Mecdut Mansuroğlu'nun yayımladığı Türkçe beyitlerin fotokopileri verilmiştir.

Türkçe 4. beyit, Rebâb-nâme sayfa 446,

یوقدی مالم طوارم کم ورم

mısraı

Yok idi mälum tavarum kim virem,

şeklinde yazılmış olmalıydı. Mecdut Mansuroğlu'nun kullandığı Konya Müze Kitaplığı, İstanbul Üniversite Kitaplığındaki yazmalarda hareke ile gösterilmiştir. Bu metinde de hiç olmazsa hareke kullanılmalıydı.

Türkçe 9. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 446;

تکریبی دت کم قلاسن سن سن ابد

şeklinde fazla bir "sen" hecesi ile yanlış yazılmıştır. Mecdut Mansuroğlu'nda da ayrı olarak yazılan sen hecesi şöyle yazılmıştır.

Tañrıyı dut, kim kalasın sen ebed,

Türkçe 12. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 446.

نیتہ کم طاملا دکیز اقرارلر

okunamayacak bir şekilde dizilmiştir. Halbuki aşağıdaki şekilde dizilmelidir.

نیتہ کم طاملا دکیزا قارلر

yani

Nite kim tamlamla deñize qarılır,

Türkçe beyitlerin hemen hemen hepsinde görüldüğü gibi, 13. beyit 1. mısra Rebâb-nâme sayfa 446, “gibi” “giyi” olarak yazılmıştır. Yine aynı beyitte ikinci mısra da gibi, ki şeklinde yanlış yazılmıştır.

بن دقې طاملاکيې ډاکړ الم
الميم ډاکړ کي ډيري قالم

Ben dağı tamlamla gibi deñiz olam,
Ölmeyem, deñiz gibi diri kalam.

Türkçe 22. beyit 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 447 oldukça kötü dizilmiştir;

حرف اچندا بو قدر معنی سغر

Harf içinde bu kadar ma'ni şığar,

Türkçe 24. beyit, Rebâb-nâme sayfa 447 yanlış okunmuştur.

مولانا کيې جهاندر المدي
انجلاين کمه حقډن ظلمدي

bu mısra aşağıdaki şekilde okunmalıdır:

Mevlânâ gibi cihânda olmadı
ançılâyın kimse Hağdan tolmadı.

Türkçe 28. beyit 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 447;

آنکه اسراريني بندن سورکز

“anun” olarak okunmalıdır.

Anun esrârını benden soruñuz,

Türkçe 32. beyit 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 447;

نيجه آيردي يوز دلردن کيې

“yavuzlardan” kelimesi okunamıyacak bir biçimde dizilmiştir.

niçe ayırdı yavuzlardan geyi?

Türkçe 35. beyit, ikinci mısra, Rebâb-nâme sayfa 447;

جانلری او لوردی اندن قرا

şeklinde “olur idi” okunamıyacak bir biçimde dizilmiştir.

cânları olur idi andan kara,

Türkçe 36 beyit 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 447;

تنکری دن هر کون بونک کی بلا

şeklinde dizilmiş “gibi” kelimesi geyi şeklinde yazılmıştır.

Türkçe 39. beyit, 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 448;

معجزه بونک کی بن دایما

yukarda belirttiğimiz gibi, “gibi” yine yanlış yazılmış;

mu‘cize bunuñ gibi biñ dâ’imâ!

Türkçe 47 ve 48. beyitler, Rebâb-nâme sayfa 448’de yine gibi kelimesi yanlış yazılmıştır.

Türkçe 48. beyit, 2. mısra Rebâb-nâme sayfa 448;

کامی دراتک اکودی تزیبک

yanlış yazılmış, bu yanlış nüsha farkında da devam ettirilmiştir. Anun-
atun şeklinde yazılmıştır.

gemidür anuñ ögüdi, tiz binüñ,

Türkçe 50. beyit, Rebâb-nâme sayfa 448;

تنکری اتی ناکم انلر اتلر
تنکری حاضر در کرانلر کتلر

şeklinde yanlış yazılmıştır.

Tañrı itdi ne, kim anlar itdiler,
Tañrı hâzırdur, ger anlar gitdiler.

Türkçe 55. beyit, 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 449;

ان قولق قانی که بوسزلر سغا

şeklinde yazılmış

Ol kulak xanı, ki bu sözler sığa.

Mecdut Mansuroğlu’nda ise bu mısra

Ol kulak xanı, kı bu sırlar sığa.

şeklindedir. Rebâb-nâme’de nüsha farkı gösterilmemiştir.

Türkçe 56. beyit 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 449; çıkarsa'nın noktaları metinde çıkmamış

کند وزندن کم حفرسا ال بولر

şeklinde yazılmıştır.

kendüzünden kim çıkarsa, ol bulur.

Türkçe 60. beyit 1. mısra Rebâb-nâme sayfa 449;

ال یراک جانی کم بریوز الا

şeklinde bir ses düşmesi ile yanlış yazılmıştır.

Ol yire ek cânı, kim bir yüz ola,

Türkçe 64. beyit 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 449;

جان ایا نقد راکر کوده یتر

şeklinde hecelerin karışık yazılmasıyla okunması güçleştirilmiştir.

cân oyanuğdur, eger gevde yatur,

Türkçe 75. beyit, 1. mısra, sayfa 450;

جان کورنمز کم بز کزلر کورا

yüzün kelimesi bir nokta eksikliğiyle yazılmıştır.

Cân görünmez, kim yüzün gözler göre,

Türkçe 76. beyit, 2. mısra Rebâb-nâme sayfa 450;

ایله کم اسک کورر هزبر سوزی

“herbir” bir nokta fazlasıyla yanlış yazılmıştır.

eyle kim ussuñ görür her bir sözi,

Türkçe 77. beyit, 2. mısra, sayfa 450;

سنده یوز کوزوارد کالینی کورر

şeklinde “dükeline” kelimesinin dal harfî “var” kelimesinin sonuna getirilerek okunamaz bir şekle sokulmuştur.

sende yüz göz var, dükeline görür.

Türkçe 90. beyit 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 450;

دکمه بریقسوله ویرز مال بل

şeklinde nokta fazlasiyle virüz okunan kelime virür olmalıdır.

degme bir yoqsula virür mâlı bol.

Türkçe 93. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 451;

سوسد کشا بردقبقما سواج

şeklinde tamamen yanlış dizilmiştir.

Susaduñsa bardağa bakma, su iç,

şeklinde olmalıdır.

Türkçe 99. beyit, 2. mısra Rebâb-nâme sayfa 451;

جمله یوقسللرا اولا بندن غنی

şeklinde fazla bir hece ile yazılmıştır.

Cümle yoqsullar ola benden ganî,

Türkçe 104. beyit, Rebâb-nâme sayfa 451;

بن سز کچن که دلروم سز بکا
کی دلا مز سز فچر سز درت یکا

gey yerine ki, kaçar yerine geçer yazılmıştır.

Ben sizünçün gey dilervem, siz baña

gey dilemezsiz kaçarsız dört yaña.

Türkçe 107. beyit, 1. mısra Rebâb-nâme sayfa 451;

یول بودرال جان که بو یولدن حقا

çıkma kelimesinin noktaları düşmüştür.

Yol budur, ol cân, ki bu yoldan çıka,

aynı beytin ikinci mısra Mecdut Mansuroğlu'nda değişik bir şekilde verilmiştir.

degmeze gāvur gibi ol cân Haka.

Rebâb-nâme'de ise

دکمیٔ کاور بکی ال جان حقا

degmeye gāvur bigi ol cān Hāqa,

okunuşu beytin manasına daha uygundur. Esasen Mevcut Mansuroğ-
lu'nun kullandığı İstanbul Üniversite Kütüphanesindeki yazma nüshada
da “degmeye” şeklindedir.

Türkçe 109 beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 451;

ال که بلدی تنکریی که دت انی

İkinci ki yanlış yazılmış, gey olmalıdır.

Ol, ki buldı Tañrıyı gey dut anı,

Türkçe 110. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 451;

تنکری اندن ایرودا کل اچ کزل

Tañrı andan ayru degül, aç gözün

kef yerine lam olarak yanlış yazılmıştır.

Türkçe 111. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 451;

کم که بیری ایکی کور اشاشی در

şeklinde yanlış dizilmiştir.

Kim, ki biri iki görür şaşıdur.

Türkçe 116. beyit, 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 452;

اول سرا ایچره اولرباک وقل

“bir” hecesi düşmüş dolayısıyla vezin bozulmuştur.

Ol serā içre bir olur beg u kıl.

Türkçe 119. beyit, 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 451;

آوه بقما نور باق کم بر درر

şeklinde “e” sesi düşmüş, vezin bozulmuştur.

Eve bakma nūra baq, kim bir durur.

Türkçe 120. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 452;

اسلو اولر ایچره نوری بریلا

şeklinde fazla nokta konarak “bir bile” yanlış yazılmıştır.

Uslu evler içre nûrı bir bile.

Türkçe 121. beyit, 1. mısra, Rebâb-nâme sayfa 452;

دندى سوزيله كم كبر وقويا
بركشپ در ايله كم طغداقيا

şeklinde yazılmıştır. Aynı mısra Mecdut Mansuroğlu’nda kaya şeklinde ele alınmıştır.

Dutmadı söziyle, kim gerü çaaya

Berkişüpdür, eyle kim taada çaaya

Mecdut Mansuroğlu’nun kullandığı İstanbul Üniversite nüshasında ötre ile hareketlenmiş olan kelime kaya olarak alınmıştır.

Türkçe 122. beyit, 2. mısra, Rebâb-nâme sayfa 452;

بوولى قووق بولق كى استه بول

“yolın” kelimesi tamamen yanlış yazılmıştır.

bu yolu ço, Haç yolın gey iste, bul.

Rebâb-nâme’nin, tenkitli neşrinde, mevcut olan 157 beyit, kitabın “talikât” kısmında Türkçeye çevrilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerine pek vakıf olmayan Dr. İsmet Sıtarzâde ve Dr. Tefik Subbanî tarafından hazırlanan tercümede bazı mısraların anlamı zorlanmıştır. Bilhassa “uçmak” kelimesinin karşılığında pervâz kerden fiilinin kullanılması, emir eki gıl/gil’e karşılık bulunamaması gibi dikkat çeken, anlam verilemeyen mısralar vardır. Türkçe bölümü, Dr. Humâî’nin İbtidâ-nâme’de yaptığı gibi görmemezlikten gelmeyerek eserin bilimselliğine gayret gösteren Dr. Feramerzî, bu beyitlerin Farsçaya tercümesinin kontrolünde Türk dilcilerinden yardım isteseydi hem Türkçe beyitler, hem de tercümeleri daha doğru olarak ortaya çıkmış olurdu. Tercümede, tam anlaşılmayan mısralar mealen tercüme edilerek, metnin aslından oldukça uzaklaşmıştır. Bunlardan tesbit edilen bazı önemlileri şunlardır:

Türkçe 30. beyit;

Ben virem hîl^{at}, ki kişi geymedi,
kimse benim bahşîşümü saymadı.

ص ۴۴۷ س ۱۰ - من خلعتی بخشم که کس به تن نکرد . کس به بخشش من

عنایت نکرد .

(Rebâb-nâme, talikât s. 565).

Kimse benim bahşîşime inayet etmedi şeklinde tercüme edilen ikinci mısranın, kimse benim bahşîşimi (fazlalığından dolayı) sayamadı, anlamında tercüme edilmeliydi.

Türkçe 34. beyit;

Nite oldu ğark Fir^{av}-i laⁱⁿ
eyle kim işitdün ol itün çavın?

ص ۴۴۷ س ۴۱ - فرعون لعین چگونه غرق شد ؟ جانکه آوازۀ آن پلیدرا

شنیده ای .

(Rebâb-nâme, talikât s. 566).

Öyle o pislîğın sesini işitin, şeklinde tercüme edilen ikinci mısra, o itin havlamasını öylece işittin anlamında tercüme edilmeliydi.

Türkçe 58. beyit

Ussuñı koğıl delü ol bu yola,
bu yola bir cân viren yüz cân ala.

ص ۴۴۹ س ۸ - از عقل خود مدد گیر و پیرو این راه باش ، هر که يك جان

در این راه دهد ، صد جان یابد .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 568).

aklından yardım al ve bu yolun takipçisi ol, şeklinde ifade edilen birinci mısradaki tercümenin tam tersi söylenmekte aklını bırak, bu yola deli ol..... denmektedir.

Türkçe 59. beyit;

Tañrıdandır cân, girü virgil añâ
kim ivaz vire öküş cânlar saña.

ص ۴۴۹ س ۹ - جان از خداست ، خودرا بدو رسان تادر برابر يك جان

جانها به تو بخشد .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 568).

Can Allah'tandır, kendini ona ulaştır, şeklinde tercüme edilen birinci mısra, can Tanrıdandır, canını Tanrıya geri ver şeklinde ifade edilmeliydi.

Türkçe 65. beyit;

Böyle bilgil, sen ölicek cânuñı
cân virürken gey saķın imānuñı.

ص ۴۴۹ س ۱۵ - پنداری که جان تو بانزع خواهد مرد ؟ از ایمان خود خوب
محافظت کن .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 568).

Senin canın, can vererek mi ölecek zannedersin, şeklinde anlamsız bir soru cümlesi ile ifade edilmiştir. Sen öleceğin zaman, can verirken imanını iyi sakla, şeklinde ifade edilmelidir.

Türkçe 66. beyit;

Kim bile, ilte anı cân Tañrıya,
uçmak içre hürilerle yoriya.

ص ۴۴۹ س ۱۶ - که می داند که جانش به حق می پیوندد ودر حال پرواز
با حوریان پرواز می کند .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 568).

Uçarken hurilerle uçar şeklinde tercüme edilen ikinci mısra cennette hurilerle yürüye, şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 71. ve 72. beyitler;

Bu cihānda ol eri gey isteğil,
anı dutğil, ayrukın elden çoğil
Anı dutanlar cihān issi olur,
bil, ki anlardan cihān diri қalur.

ص ۴۵۰ س ۱ - در این جهان ، جداً طالب آن عاشق باش و او را دریاب
و دیگران رارها کن .

ص ۴۵۰ س ۲ - پروان آن عاشق موجب گرمی جهان هستد ، حتی جهان
هستی خویش از آنان یافته است .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 569).

Onu anla şeklinde tercüme edilen ikinci mısradaki ilk cümle, onu tut şeklinde tercüme edilmeli ve cihanın ısınmasına sebep olurlar şeklinde ifade

edilen 72. beyitin ilk mısraı onu dutanlar cihan sahibi olur şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 82. beyit;

Nür dilerseñ, var nür olgıl nür için
hür dilerseñ, var hür olgıl hür için.

ص ۴۵۰ س ۱۲ - اگر طالب نوری ، بنده نور باش . اگر در بی حوری ، غلام

حور باش .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 569).

Eger nur dilersen, nurun kölesi, eger huri dilersen hurinin kölesi ol şeklinde tercüme edilmiş olan bu beyitte Sultan Veled eger nur istersen nur ol, eger huri dilersen huri ol diyerek tercümeden çok farklı bir tasavvufî düşünce anlatmaktadır.

Türkçe 85. beyit;

Her kim ister Tañrıyı, ol usludur,
halk arasında güneşden bellüdür.

ص ۴۵۰ س ۱۵ - هر که خواستار حق باشد ، خردمند است . (این حقیقت)

از خورشید که در میان خلق است ، پیداست .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 570).

Bu hakikat halk arasındaki güneşden bellidir, şeklinde ifade edilen ikinci mısra, Tanrıyı isteyen akıllı kişi halkın arasında güneş gibi bellidir, şeklinde tercüme edilmeliydi.

Türkçe 100. beyit;

Bildürem dükeline bildüğümü,
bulalar ulu, kiçi bulduğumu,

ص ۴۵۱ س ۸ - بر همه دانسته هایم رایان

کنم تادانسته کوچکم راعظیم یابند .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 571).

Az bilgilerimi çok bulsunlar şeklinde ifade edilen ikinci mısra, büyük küçük herkes benim bulduğumu bulsunlar, anlamında bir cümle ile tercüme edilmeliydi.

Türkçe 101. beyit;

Yalvarurvan Tañrya ben dün ü gün
kim: "Dükelin yarlığa benüm için".

ص ۴۵۱ س ۹ - شب و روزیش خدا ناله می کنم که همه شفاعتم کنند .
(Rebâb-nâme, talikât, s. 571).

Gece gündüz herkesin bana şefaât etmesi için Tanrıya inlerim, ağlarım, şeklinde tercüme edilen bu beyitte ikinci mısra yanlış tercüme edilmiştir. Gece gündüz Tanrıya ben, herkesi benim için bağışlaması için yalvarırım, şeklinde tercüme edilmeliydi.

Türkçe 104. beyit;

Ben sizünçün gey dilervem, siz baña
gey dilemezsiz, kaçarsız dört yaña,

ص ۴۵۱ س ۱۲ - من بر شما نیکی می طلبم ولی نیکخواه من نیستید و از محبت
تن می زنید .

Siz benim iyiliğimi istemezsiniz ten muhabbetinden (dem) vurursunuz, şeklinde ifade edilen ikinci mısra, siz bana iyilik dilemezsiniz dört yana kaçarsınız şeklinde metne sadık olarak tercüme edilmelidir.

Türkçe 108. beyit;

Tañryı peygamberinden isteğil,
zinhâr anı Hâkdan ayru sanmağıl.

ص ۴۵۱ س ۱۶ - خدارا از پیامبران جوی ، زنهار آنانرا از حق جدامدان .
(Rebâb-nâme, talikât, s. 571).

Tanrıyı peygamberlerden ara, şeklinde ifade edilen bu beyitin birinci mısraı bundan sonra gelen beyitin tercümesini de metinden uzaklaştırmıştır. Tanrıyı kendi peygamberinden iste, onu Tanrıdan ayrı zannetme şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 109. beyit;

Ol, ki buldı Tañryı, gey dut anı,
anı bulıcağ, dime "Tañrı qanı?"

ص ۴۵۱ س ۱۷ - هر که حق رایافت ، دامنش محکم بگیر و تا اورا یافتی مهرس
که : خدارا کجا جویم ؟
(Rebâb-nâme, talikât, s. 571).

Tanrıyı bulan kimse eteğini sıkı tutsun, şeklinde tercüme edilen birinci mısra, o (peygamber), Tanrıyı buldu, onu (peygamberi) iyi tut, şeklinde beyitin anlamını bozmadan tercüme edilmelidir.

Türkçe 126. beyit;

Ol kişi, kim eyle oldı, azdur,
ne, kim ol ayda, kâmusı râzdur.

ص ۴۵۲ س ۱۴ - مردی که چنین باشد نادر است و در هر کردار او رازی

نهفته است .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 573).

Onun her yaptığında bir sır gizlidir şeklinde tercüme edilen ikinci mısra-da metinden uzaklaşmıştır. O ne söylerse hepsi sırdır, şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 129. beyit, Rebâb-nâme neşrinde bulunduğu halde tercüme edilmeden atlanmıştır.

Türkçe 139. beyit;

İkimüz birüz, iki görmeñ bizi,
dutuñ anı, yarlıgaya ol sizi.

ص ۴۵۲ س ۲۶ - هردو يك تنيم ، مارا دو گانه ميبينيد . شما ازوی شفاعت

خواهيد و او از شما .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 574).

Siz ondan, o sizden şefaati istiyor şeklinde tercüme edilen ikinci mısra, onu tutun, o sizin günahlarınızı bağışlatsın şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 145. beyit;

Hâş erüm benüm sırumdur, bilüñüz
ne, kim ol aydursa, anı kılüñüz.

İkinci mısradaki, ne, kim ol aydursa, anlaşılmalıdır.

ص ۴۵۴ س ۶ - بدانيد که بنده خاص من ، من است . هرچه او کند ، شما

نيز آن كنيد .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 574).

O ne yaparsa onu yapınız şeklinde tercüme edilen ikinci mısra, o ne derse onu yapınız şeklinde tercüme edilmeliydi.

Türkçe 149. beyit;

Kim sizi uçmağa ol Hâş givüre,
nefsünüz, kim yol urur, boynın ura.

ص ۴۵۴ س ۱۰ - تاشمارا در طیرانتان راهبر باشد و گردن نفس سر کشتانرا
بشکند .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Size uçşunuzda rehber olsun, şeklinde tercüme edilen birinci mısra, sizi cennete o has (kişi) soka, şeklinde tercüme edilmeliydi.

Türkçe 150. beyit;

Ķamuñuzı ol tamudan geçüre
uçmak içre şerbetinden içüre.

ص ۴۵۴ س ۱۱ - تامهکی را از دوزخ بگذراند و در پروازتان شمارا شربت
حقیقت بچشاند .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Uçşunuzda size hakikat şerbeti suna, şeklinde ifade edilen ikinci mısra, cennette size şerbetinden içire, anlamında bir cümle ile tercüme edilmeliydi.

Türkçe 151. beyit;

Hürilerle anda içesiz süçi,
görmeyesiz kimseden anda küçi.

ص ۴۵۳ س ۱۲ - با مهرویان بستان خدا شراب بنوشیدو از کسی سخن درشت
نشنوید .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Kimseden kötü söz işitmeyesiniz, şeklinde tercüme edilen ikinci mısra, orada kimseden güçlük görmeyesiniz şeklinde ifade edilmeliydi.

Türkçe 153. beyit;

Uçmak içre 'adl olur, güç yok durur,
ne kim anda siz dilersiz çok durur

ص ۴۵۴ س ۱۴ - در طیران حقیقت عدل برقرار است و قدرتمندی در کار
نیست ، در آنجا هرچه خواهید ، فزون یابید .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Hakikat uçuşunda adalet vardır, kudretlinin baskısı yoktur anlamında tercüme edilen ikinci mısra, cennette adalet vardır, güçlük yoktur, şeklindeki tercüme edilmeliydi.

Türkçe 154. beyit;

Yimek, içmek anda dâ'imdür, bilüñ
cehd idüñ, kim uçmağı bunda buluñ

ص ۳۵۴ س ۱۵ - بدانید که خوردن و نوشیدن در آن دم فراوان است . بکشید
تا پرواز نیکو فرآگیرید .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Yemek, içmek bu demde (uçuş anında),çoktur; uçuşun iyi olması için gayret edin, şeklinde tercüme edilen beyit, onda (cennette), yemek içmek devamlıdır, bunu bilin; cenneti burda bulmaya gayret edin, şeklinde tercüme edilmelidir.

Türkçe 155. beyit;

Ger viresiz bu cihânı, uçmağı
alasız bunda, göresiz hem Hâkı

ص ۴۵۴ س ۱۶ - اگر جهان را فروهلید و طیران را برگزینید ، حق را باز یابید .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Eğer bu cihani bırakır uçmayı tercih ederseniz Tanrıyı tekrar bulursunuz anlamındaki bu tercüme beytin yine "uçmak" kelimesi yüzünden anlaşılmadığını göstermektedir. Sultan Veled, bu beyitte, bu cihandan vazgeçerseniz, burada cenneti bulur, Tanrıyı görebilirsiniz demektedir.

Türkçe 157. beyit;

Sen dağı uçmağı bunda isteğil,
uçmağ için dünyayı elden koğil.

ص ۴۵۴ س ۱۸ - تو نیز پرواز را طلب کن و در راه آن دست از جهان مادی
بشوی .

(Rebâb-nâme, talikât, s. 575).

Sen de uçuşu iste, bu yolda maddi dünyadan elçek, anlamında tercüme edilen beyit, sen de cenneti burda iste ve cennet için (bu) dünyadan vazgeç, şeklinde tercüme edilmeliydi.

Türkçe beyitlerin tercümesinde dikkatimizi çeken iki nokta olmuştur. Birincisi, Rebâb-nâme metninde doğru okunamamış ve dizilememiş birçok beytin tercümesinin doğru olmasıdır. İkincisi ise, issi ve uçmak gibi anlamı bilinen kelimelere karşılık verilemeyen tercümede, Eski Anadolu Türkçesinde kullanılmış birçok eski kelimenin karşılıklarının doğru verilmiş olmasıdır. Mecdut Mansuroğlu'nun incelemesi gözden geçirilince bu eserin görülerek bu Türkçe beyitlerin tercüme edildiği kanısına vardık. Mecdut Mansuroğlu, eserinin sonunda verdiği sözlük kısmında, Sultan Veled'in Türkçe şiirlerinde kullandığı anlaşılması zor kelimelerin hepsinin karşılıklarını vermiştir. Türkçe beyitleri Farsça'ya tercüme ederken uçmak karşılığında bu eserin sözlük kısmında ilkönce verilen, uçmak fiilini görmüş, fakat hemen altındaki uçmah ve uçmak isimlerini görmemiş olmalıdırlar. Yine, ıssı karşılığında verilen sıcaklık kelimesini issi kelimesinin karşılığı zannetmişlerdir. Asıl önemli nokta, bu kadar yararlandıkları ve yukarıda saydığımızı benzer yanlışlar dışında doğruya yakın bir tercüme vermelerine sebep olan Mecdut Mansuroğlu'nun "Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri" adlı çalışmasından ne bibliyografyada, ne dipnotlarda, ne de tercümeyi verdikleri talikât kısmında bahsetmemiş olmalarıdır.

Sonuç olarak Türk edebiyatını ve kültürünü çok yakından ilgilendiren böyle eserlerin neşrinde müşterek bir çalışmaya ihtiyaç olduğu ortadadır. Yapılan incelemeye, katkıda bulunduğu dikkatle gözden geçirildiği zaman anlaşılan, Türkçe çalışmaların belirtilmemesi bilimsel değildir. Silsile-i Dâniş-i İrân serisini çıkaran ve birçok ciddî neşir yapan Müessesesi-i Mütalaat-i İslâmî hiç şüphem yoktur ki eserin ikinci baskısında Türk edebiyatı ve kültürü ile ilgili bu yanlışları düzelterek, Sultan Veled konusunda Türkiye'de yapılan çalışmaları, esere ilâve edecektir. Bu gaye ile bu makaleyi Farsça olarak da yayımlayacağız.

Mevlânâ ve Sultan Veled gibi her iki sahayıda ilgilendiren konulardaki çalışmaların, hiç olmazsa özetinin İngilizce olarak, yayımlanması yabancıların sadece, 1900'lerde yazılmış olan Gibb'in "The History of Ottoman Poetry" adlı eserinden yararlanmalarından ve edebiyatımız hakkında bazı yanlış sonuçlar çıkarmalarından bizi kurtaracaktır.

باده می نوشیم از ساقیِ هو رز نشاط و ذوق پستی می کنیم بود تن بر تارِ جان بر می تنیم تا بُرد بهره ز سرش معنوی ۵ فضل و لطف و موهبت رایاتِ اوست ز آفتابش ماهِ جان تابنده شد هیچ دیده آنچنان روی ندید رفت از پیش نظر روپوشها ۲۰۷۸ جسمها رقصان مدام از سور ^۱ او ۱۰ گشته هر پنهان ازو چون خور عیان هست مغزِ نغز و دزوی نیست پوست تا گشاید از درویشان بندها تا بیخشد روشنی اشباح را تا شود دَر قطره ز آن دریایِ جود ۱۵ چونکه جان را از گرم ساقی شود ناکم ال بویرد ما آنی قلك ^۲ کورلر اوقرما اچیللا گوزلری تنکری آنک ^۳ مزدنی باکاورا ^۴	بزمِ مولاناست ما در طوی او دم بدم ز آن خمر مستی می کنیم ما همه جانیم اگر چه در تنیم گفته شد در عشقِ او این مثنوی چون شه دنیا و عقبنی ذاتِ اوست از بیانش فقر و تقوی زنده شد شد ز ذاتِ او صفاتِ حق پدید خلقِ خوبش گشت پُر در گوشها پُر شده جانها و دلها نورِ او مظهرِ حق بوده ذاتش در جهان مثنوی کاسر ابراهِ حق دَر اوست بهر یاران گفته شد این بندها تا کند آن صبقلی ارواح را تا شود تبدیل ز اکیسیرش وجود جان فانی ز آن عطا باقی شود مولانا در اولیا قطبی بلك ^۵ تنکری دن ^۶ رحست در آنک سزلری فنی کیشی کم بوسوزدن بول ورا
--	---

۱ - ب : شور او .

۲ - ب ، ج ، ه ؛ بلك ؛ ه : بلوك . ایات ترکی در نسخه (و) نیست .

۳ - ب ، ج ؛ قلك ؛ ه : قلوک .

۴ - ب : تنکردن .

۵ - ب ، ج ؛ آن .

۶ - ب ، ج ؛ درانن .

۷ - ب ، ج ؛ باکاورا ، ه ؛ اکورا .

دوستلغن ماليله بللوکسترم
 کم بومالی استیال اسلودر
 مالنی ویرر بو سوزلاری الر
 اسلولر اندن قچر بندا درر
 دیریی دت قوغل آنی کم الر
 کون وکیجه تنکری دن^۶ است^۷ مدد
 رحمت اتغل کند و لطفکدن بکا^{۱۰}
 طامله کیبی داکزا^{۱۱} کیرم دورم
 ایکی قالمز طامله داکز بیرالر
 المیم داکز^{۱۵} کی دیری قالم
 کم خلایق خالقی نیتا کورا
 کمسه کور مز کبر و کورر کندوزی

یوقدی مالم طوارم^۱ کم ورم^۲
 مال کم تنکری با کوردی^۳ بودر
 اسلو کیشینک^۴ مالی سوزلرالر
 مال طیرق درر بو سوزلر جان درر
 ۵ سوز قلمر باقوی طور فانی الر
 تنکرییی دت کم فلاسن سن سن ابد
 یا لوارب زاری قلب، دیغل^۸ اکا^۹
 کوزمی اچ کم سنی بللو کورم
 ۲۵۸۸ نینه کم طاملاد کیز^{۱۲} اقلر
 ۱۰ بن دقی طاملد کیبی^{۱۳} داکز^{۱۴} الم
 اسلولر حیران قالر بوسوز لرا
 بن بولارا ایدرم کم ال یوزی

۱- ۵ : دوارم .

۲- ج : ویرم .

۳- ب ، ج : بنکوردی ، ۵ : بکوردی .

۴- ب ، ج ، کیشین .

۵- ب ، ۵ : وکیجا .

۶- ب ، ۵ : تنکرون .

۷- ج : ایست .

۸- ج ، ۵ : دیکل .

۹- ب ، ج ، ۵ : انکا .

۱۰- ب ، ۵ : بکا .

۱۱- ب ، ج ، ۵ : دانکیز .

۱۲- ب ، ج : دانکیز .

۱۳- ب ، ۵ : یکی .

۱۴- ب ، ج ، ۵ : دانکیز .

۱۵- ب ، ج ، ۵ : دانکیز .

رباب نامه

۲۲۷

- تنکری کندو نورنی اکا^۱ ویرر
 حرف اچند ابو قدر معنی سفر
 فهم ادر کم تنکری کردی تنکریبی
 مولانا کیبی جهاندر المدی
 اول کنش در اولبالر یلدزی
 تنکری دن هربرکشی بخشیش بلر
 بخشیشی کم وردی حق مولانا یا
 سزانی بانم^۲ کوزملا کور کز
 بن دیم سز لر که کمسادی
 بن ورم خاعت که کیشی کیمدی
 سردلر بندن خلایق بوسری
 مصطفی کوکدا نیتا یردی ایی
 موسی الندن نیتا الدی عصا
 نیسته الدی غرق فرعون لعین
 قان الردی آری سو کافر لسرا
 تنکری دن هر کون بونک^۳ کیبی بلا
- ال نوربلا تنکریبی بللو کرر
 بوسزبلا اسلو یوقارو اغسر
 تنکری نوری در که سردی تنکریبی
 انجلاین^۴ کسه حدن ظلمدی
 دوکلینا ال دکورر اورزی ۵
 حاصلرک^۲ بخشیشی ابرقی الر
 آنی نایقموله وردی نایبا
 آنکه^۵ اسرارینی بندن سورکز^۶
 بن ورم نعمت کم کمسایمدی^۷
 کسه بینم بخشیشومی سیمدی ۱۰
 اولویی عیسی نیتا قلدی دیری
 نیجه آیردی یوز دلردن کبی
 دشمنینک کور لقبینا ازدها
 ایله کم ایشتیک^۸ ال اینک چاوین ۲۵AB
 جانلری او لوردی اندن قرا
 درلو درلو^۹ کالوریدی انلرا ۱۵

۱- ب، ج، د، ه: انکا.

۲- ب، ج، د، ه: انجلاین.

۳- ب: حاصلرن، ج: حاصلرنک.

۴- ب، ج، د، ه: بینم.

۵- ب، ج: آن.

۶- ب، ج: سورنکوز.

۷- ب: کیمدی.

۸- ب: ایشتون، ج: ایشتونک، د، ه: ایشتونک.

۹- ب، ج: بونن، د، ه: بونوک.

۱۰- د، ه: نودر.

اوده دو شيجك اودی بلدی كلف
 اكه دنیا ^۱ نعمتن زهر ایلدی
 معجزه بونك ^۲ کیی بن دایما
 امتی التردی سوداندن اوا
 طاغه ^۳ طاشه اردی ال کافر لری
 انلرك ^۴ آراسنا یل گرمدی
 بوغدی سودا قومدی کمساردی
 نانا قودی سونا اوغل نه قز
 بوبرغن دوتی نوحك ^۵ قول لركی ^۶
 امتینی سونن اندا بکلدی
 آدم آنی بیلرز بزقامو موز
 کامی دراتك ^۷ اکودی تزنك
 وردی تنکری کبرو آنی ال بلا
 تنکری حاضر در کرانلر کتلر

اود خلیچن نسا الدی كلف
 بر اویزلا نمرودی قهر ایلدی
 قایر اون الوردی ابراهیما
 صالحیچن طفدی طغدن ^۱ بردوا
 ۵ هودیچن یل قردی ال منکر لری
 انلری کم هود دلردی قردی
 نوحیچن طوفان قمو کافر لری
 تودی سولر جهان الدی دکز ^۲
 سونن قیندی بیکر ^۳ کیی
 ۱۰ کند وزیچن برکمی نوح ایلدی
 نوح آدم کیی اکنجی آتموز
 بواکت در حق خاصینا سیغک
 بک بونك کیی کرامت حاصلرا
 تنکری اتی ناکم انلر انلر

۱ - ب، ج، ه: انکادیا .

۲ - ب، ج: بونن .

۳ - ج، ه: دوغلی دغلن .

۴ - ه: داغه .

۵ - ب، ج، ه: انلرن، در نسخه ج همه جا ازین قسل «ان» به صورت «ك» تغییر

داده شده است .

۶ - ب، ج، ه: دانکیز .

۷ - ب، ج، ه: بینکر .

۸ - ب، ج، ه: نوحن .

۹ - اصل: «بکی» که با توجه به تناسب قافیه وضبط نسخه بدلها اصلاح شد .

۱۰ - ب، ج، ه: «اتن» . اصولا در سه نسخه بدل مذکور همه جا حرف «ان»

به جای این گونه حرف «ك» ضبط شده است .

۲۵۹A	تنکری دن کور ناکم انلردن کلر سن ولی دن ابرو کرما تنکرییی بندن ایشت تنکری خاصن استه بول تنکری خاصی حق سری در دنیا دا ین نیتا ایدم ارن سرن سزا سردلا سغمسز قلقلر نالر ال نسایی کم کمستا بلمدی اسنکی قوغل دالو اول بویولا تنکری دن درجان کرو ورغل اکا ال یراک جانی کم بریوز الا ایندا کور جانکی قندا کدر سن بتیحق کوده دن جانک او چر کند وزندن یوز صورت برجان الر کند و دن هم یرالر هم کوک الر بویله بلقل سن الیجک جانکی کم بلا التا انی جان تنکریا بختلوال جان که جانی عشقدر عشقسز جانی الو بلماق کرک کم جانوکی عشقلا دبری ^۵ ادا کندوزی بیکی سنی خاص ایلا ^۶
۵	تنکری دن بل ناکم انلردن قلر اندن استا خلق ^۱ سرما تنکرییی اتکن دوت جانندن الغل آکه قول سر دلرسن آنی دنتل ای ددا ان قولق قانی که بوسز لر سغا کند وزندن ^۱ کم حق رسا ال بولر ال کم آنی بلدی جانی ^۲ المدی بویولا برجان ورن یوز جان الا کم عوض بررا اکش جانلر سکا اکمین اندا حالی یاوز اول ^۳ سنسز اندا جان نچا اشلر ادر قش یکی ^۴ قندا دلر سایر ایچر شهر الر بازار الر دکان الر جان ایا نقد را کر کوده یتر جان وررکن کی سنن ایمانکی اچمق اجرا حور لر لا یوریا قل لئی بویولده صافی صدق در ال که عاشق درانی بلماق کرک هم نورندن بو قرا کولوق کدا رحمتندن یازغک باغشلیا
۱۰	
۱۵	
۲۵۹B	
۲۰	

۱ - ب، ج، ۵: بواکیدن .

۲ - ب، ج، ۵: هرکز المدی .

۳ - این بیت در نسخه ب نیامده است .

۴ - ب، ۵: کی .

۵ - ج: دبری .

۶ - ب، ج، ۵: ایلیا .

آنی دتغل ایرغن الدن قوغل
 بلکه انلردن جهان دیری قمر
 کودیا بقما ایچی کورجان قانی
 جان ننا لیغینی اسلو سور مدی
 کوده داکل کم کلا قرشو دورا
 ایله کم اسک کورر هزبر سوزی
 سنده یوز کوزوارد کالینی کورر
 کی سوزی یاوز سوزی قولق بلر
 طاتلوی آجیدن ال کی فرق ادا
 کم کوراسن دشمایا سن سن ابراق
 جان دلرسن کوده دن چقماق کرک
 حور دلرسن ور حور الغل حور بیچن
 ایله کم یاوز ایدن کی بلمدی
 قانی اول اسلو که بوسزدن طلا
 خلق اراستندا کنش دن بللو در
 تنکری قاتندا بکی بیرا سمز
 قارکو جانلر ازر نانور سجر^۲
 یوزی نورندن قراکولق ورر
 بول اچر دا کرده ال موسی بکی
 دکمه بریقسوله ویرز مال بل
 کم انی دوتی قومسینی بولر
 ایکی کورا هر کم ال اسسوز سا^۳

بوجهاندا ال اری کی استغل
 آنی دوتلر جهان اسی الر
 بوجهان کودا بکی انلر جانی
 کوده کورنیرجانی کوز کورمدی^۱
 جان کورنمز کم بزن کز لر کورا
 علملا کورجان یوزن قوبوکوزی
 هرسانک کوزلری ایرقی در
 سز لک کوزی بیق قولق الر
 طتمنک کوزی اغز در کوده دا
 هرسانایا انک کوزیله باق
 جان یوزینا جانلا بقماق کرک
 نور دلرسن ورنور الغل نور بیچن
 آنلا بلغل دوا جفت المدی
 هرنا لایق کرک کم جفت اولا
 هر کم استر تنکریبی اول اسلودر
 کرکلو یوزی کمسیا هیچ بکرمز
 تنکریبی کورن کشی کوزلر اچر
 ای بکی عالمده ایدنلق ورر
 دیری ایلر او لویی عیسی بکی
 بک بونن کبی ادر بردمده ال
 ناکه پیغامبر لک ور ال بلر
 نوری بر در موملرنک کربوزسا

۱- ۵: کوز کوزمدی .

۲- ب، ج: اول قرانکو بیر ازر ناچان سجر، ۵: اول قرانکو جان اوز دنا نور سجر .

۳- ب، ج، ۵: زا .

- سوسد کشا بردقابقما سواج
 کوده دن کج قانی دت بوندا جانی
 چانک ایچنده درال کی استغل
 کم کراسن چانک ایچرا تنکرییی
 ترکچه بلبدم بن ایدیدم سزا
 بلدردیم سوزلا بلدو غمی
 دیلرم کم کورلر قامو انی
 بلدردم دوکالینسا بلدو غمی
 یالوارون تنکر یابن دون وکون
 آته کیی دو کلینسی ساورم
 سزدقی بینی سوک ایلاکه بن
 بن سزکچن که دلروم سز بکا
 کوزکوزی تنکری آچر سابنی
 بینی قانی دوتکز^۲ بو دنیادا
 یول بودرال جان که بو یولدن حقا
 تنکرییی پیغامبرندن استغل
 ال که بلدی تنکرییی که دت انی
 تنکری اندن ایروداکل اچ کزل
 کم که بییری ایکی کور اشاشی در
 ای قرنلش بوسوزی ایلاکه ور
- صورتا نفسک باقر باشینی بیج
 کم بولاسن^۱ چانک ایچنده انی
 آنی دتغل برك ایروغن قوغل
 کمترا سن قاموسینا تنکرییی
 سرلری کم تنکری دن دکدی بزا
 بلدردیم بن سزا بلدو غمی
 جمله یوقساللرا اولا بندن غمی
 بوللر اولوکیچی بلدو غمی
 کم دکالن بولفا بانو^۳ محن
 قامیا تنکری دن ایلك دیلرم
 سیزی ساورم نتاکم جانی تن
 کی دلا مز سز فچر سز درت یکا
 کور سز ایلاکه کوررسز کنی
 ال که بندن ایسرا قنداکدا
 دکمیا کاور بکی^۴ ال جان حقا
 زنهار آنی حقدن ایرو سمنغل
 آنی بولبیجق دیما تنکری قانی
 ال ورسا کا همیشه اورزک
 سوزنی ایشتمغل قلماشی در
 ال^۵ بلاکم تنکرییی جان دن سور

۱- ب، ا: کوراس.

۲- ب: بینمو، ج: بینمحن. ا: بینومحن.

۳- ب، ج، د، ا: دوتسز.

۴- ب، ج، د، ا: کیی.

۵- ب: او.

<p>تنکری دن ایچی طاشی بوسراللا سوزلر ایلا عاقبت بیرکوزالر ال جهاندا قوللا سلطان قلر اول سرا ایچره اولرباک وقل ایکی کور ماکوزلیسنگ انلری معنیا باق کم کرامن بردر آوه بقما نور باق کم بر در قنده کم کورا حقى اندا قلا برکشب در ایله کم طفنداقیا بویولی قو حق بولوق کی استه بول حق نورن چون بللو کردی کزلی دوکللی بکلش درر اینمغل ال نه درسا تنکری دن در سزلی ناکم ال ایدا قاموسی راز در کنی الودر کرمکل آتی کیچی کندو دوستن کیشی بویلا استبا نیته درکم کلمدک سن سرمفا سن خالقسن ساکه قندن سیرلق دیدکم سوزی حسابا المدک مقصودک نادر بوسزدن بلمزم دنیا ایچره سیرواق درتی دلیم نیتسن دیب حالندن سرمدک سنه کم بن ال ولی دن ایروم کم انی سوزا بنی سرمشدر ال بینی اندن آتی بندن سور کوز</p>	<p>کوک ویرانک قتندا بر اولا بوز الرساحر قار بر سوزالر ناکه ورسا الراول بر جان قلر قول و سلطان پردرر ایکی دکل تنکری نورندن طلو در جانلری صورت ایچرانلر ایکی کورنر اولرا باقن نوری اینکی کورر اسلو اولر ایچره نوری بریلا دتمدی سوزیله کم کیر و قویا خلق اکدر لسه بویول حق دکل قولنیا قویمیا ال سوز لری سز ان کوز سز لک سز سمنغل سزانک درکم ایقدر کوزلری ال کشی کم ایله الدی آذر دازن اندن ایشت ای ایچی تنکری دیدی سیروالدم موسیا اولو کیچی کلدی بینی کور مفا موسی دیدی حاشا سندن سیرلق بینه دیدی سیروالدم کلمدک موسی دیدی بوسری انکلا مز تنکری دیدی سیروالدى برولیم برکن آتی نیشا وارب کرمدک بن آنوک سیرولفندن سبروم کم انی کورا بنی کرمشدر ال بینی اندا آتی بندا کور کوز</p>	<p>۵ ۳۶۱۸ ۱۰ ۱۵ ۲۰ ۳۶۱۸ ۲۵</p>
---	---	--

- کوده درال بن جانی بیلک بونی
 ایکمز بیرزاییکی کرمک بیزی
 کم انی بندن سچرسا ال بیق
 بن انوکیچن برتم عالمی
 کم دغا اندن سفشز کیشلر
 هم بولردن طوغلر خاص قول لرم
 یینی ال خاصلر بلاکم بن نوم
 خاص ارم^۱ بینم سرم در بیلکمز
 کم سوم قامو کوزی انوکچن
 اکه باقک بقمکمز ابرق یوزا
 رحمتم الدر جهاندا کی بلك
 کم سزی اچماغه ال خاص کیورا
 قامو کوزی ال طمودن کچرا
 حور لر لا انده ایچا سزسجی
 ال مسجودن کم طهورالندی ادی
 اچمت ایچرا عدل الرکح یقدرر
 ییمک ایچمک انده دابم در بلك
 کرورا سز بو جهانی اچمتی
 کور دلر بوندا ارنلر ناکه وار^۲
 سن دقعی اچماتی بوندا استقل
 بونده بولدیلر ارنلربیل بونی
 قارکوداکور دلر حق نورنی
- کولکبکی درکوکسی انک بن کونی
 دونک آنی برلغا یا ال سزی
 دشمنم درآونی باشینا بیق
 ال ولیمچن کتردم آدمی
 ۵ جفت الالر ار ککیلا دیشلر
 کم بولرقا نلرم در قول لرم
 انلری ساونلری بن کی سوم
 ناکم ال ایدرسه آنی قیلکمز
 قامو کزاحک کوزی آنو کچن
 ۱۰ کم نوراندن نورکرا کوز وکوزا
 اتکن دونک بنی اندن بلك
 نفسکمز کم یول اورر بونین اورا
 احمق ایچره شربتندن ایچرا
 ۲۶۲۸ کریمیا سز کمسندن اندا کجی
 ۱۵ ننکری قراندا دن ایلا ددی
 ناکم اندا سز دلر سز چقدرر
 جهدادک کی اوچمتی بندا بلك
 السز بوندا کورا سزهم حتی
 نقد بوکن یارنا بقما دلر^۳
 ۲۰ اچماقیچن دنیایی السدن قفل
 دون ایچندا کوردلر بللوکونی
 دیو ایچندا بولدلر هم حورنی

۱ - د : خاصلرم . ۲ - این بیت در نسخه های ج، ه نیست.

۳ - ب : بوندا ارنلر بل بنی

۴ - ج، د : این بیت و بیت پس از آن در اصل تکرار شده است.

کند لردن الدلر حق الدلر
 کند لارینی دکیز اور دلر
 انلری دتقل قلانینی قوغل
 بندگیشان رفت و هریک شد قباد
 هر یکی گشتند هادی سُبیل
 نایب چی، نیستند از حق جدا
 گرنه کوری، چشم بگشا و بین
 گفت وَاَنَا الْحَقُّ دَاد از دل جان و سر
 گفت و ز آن دعوی شد او اندر مزید
 ز آنک ازیشان شد روان «علم لدن»
 می رود از بی جهت اندر جهات
 تا نمانند اندرین خالک دژم
 تا شود پیدا که نیکت و که بد
 زو یکی والا یکی رسوا شود
 یک شود غمگین ازو اندر جحیم
 آمده در صورت و نقش بشر
 کاندرا ایشانست عالمها نهان
 اندر ایشانست، بگشا چشم و بین
 صد هزاران آمدند اندر زمن
 این یقین است، اندرین منگربه شک
 بر جوان و پیر گشته دُرُفشان
 بی وسایط می برند از حق سبق
 و آنچنان کار و کیا و حال نیست،

کفر ایچندا دین و ایمان بولدلر
 مامله کینی ال دکیزا کردلر
 طامله دیما انلر اداکز دیغل
 قطره هاشان چون در آن دریا قناد
 ۵ جَزْوَهاشان چون شد اندر بحر کَلْ
 نایب حَقِّند در ارض و سما
 کرد ایشان کردِ حَقِّ باشد یقین
 چون چنین شد حال منصور، ای پسر
 «لَيْسَ فِي جَبِّهِ سِوَى اللَّهِ» یازید ۲۶۲B
 اولیا را همچین باشد سَخْن ۱۰
 از تن چون لوله شان آب حیات
 تا کُشد مُرغایان را سوی یم
 جنس را خواند به سوی جنس خود
 قلب و نقد از نور او پیدا شود
 یک رُود دلشاد از وی در نعیم ۱۵
 اولیا اَسرارِ حَقِّند، ای پسر
 هان، مَيِّفْت اندر غلط از نَقَششان
 عالم جسی، خالقِ عالم یقین
 جمله یک جانند اگر چه خود به تن
 نقَششان معدود و نور جمله یک ۲۰
 دریم حق جانها شان بی نشان
 این ولایت است ایشان را رَحَق
 چون ترا آن رُتبت و احوال نیست

۱ - ج، د: یکی.

۲ - د: این طریقت.

- 80 Tatça aydam ne, kim dilersiz siz,
bula siz kimseyi, ki bulduk biz.

17

II

R e b a b n a m e

Vezni: Remel: - 0 - - - | - 0 - - - | - 0 -

- 1 Mevlânâdur evliyâ kutbı bilün!
Ne, kim ol buyurdısa, anı kılun!
- 2 Teñriden raħmetdür anuñ sözleri,
kõrler okırsa, açula gözleri.
- 3 Kañkı kişi, kim bu sözden yol vara,
Teñri anuñ müzdini baña vére.
- 4 Yoğ idi mâlum, tavarum, kim vérem,
dõstlıgım mâl ile bellü gösterem.
- 5 Mâli, kim Teñri baña vérdi, budur,
Kim bu mâli isteye, ol usludur.
- 6 Uslu kiřinün mâli sözler olur,
mâlmı véür, bu sözleri alur.
- 7 Mâl toprağdur, bu sözler cân durur,
uslular andan kaçar, bunda durur.
- 8 Söz kalur bâkî, tavar fânî olur,
diriye dut, koğul anı, kim õlür.

80. siz: 0 sez. bulduk: 0. İ, R, M 74, N 480 bulduk.

II. 1. kim: Ü 1375 ki. ol: Pet. o. buyurdısa: V buyurdırsa. 3. kañkı: P kañkı. müzdini: M 2137 derdeni (?). 4. yoğ: M 2131 yoğ. tavarum: M 2142 davarum. dõstlıgım: VÇ dõstlıgım. 5. ol: Pet. gey, M 2135 ki. 6. bu: P de yok. 7. durur (2. misra): Pet., M 2131 turur. 8. dut: Pet., VÇ, M 2131, M 2137 tut.

- 18 9 Teñriyi dut, kim kıala sen sen ebed,
gün u geçe Teñriden iste meded.
- 10 Yalvarup, zârî kıalup değil aña:
"Raħmet étgil gendü luřfuñdan haña.
- 11 Gözümü aç, kim sini bellü görem,
tamla gibi deñize girem, duram.
- 12 Nete kim tamla deñize karılır,
iki kıalmaz, tamla, deñiz bir olur,
- 13 ben daķı tamla gibi deñiz olam,
ölmeyem, deñiz gibi diri kıalam."
- 14 Uslular ĥayrân kıalur bu sözlere,
kim: "Ĥalâyık ĥâĥkı nete göre?"
- 15 Ben bulara ayduram, kim: "Ol yüzi,
kimse görmez, gerü görür gendüzi;
- 16 Teñri gendü nürünü aña vërür,
ol nür ile Teñriyi bellü görür.
- 17 Nür eger ola gözinde, nür göre,
güneşün nürü aña gele, dura.
- 18 Nür birdür, iki görme sen anı,
cân olursa kışide, göre cânı.
- 19 Us gerek, kim usları göre bile,
delünün, ki ussı yok, nete göre?
- 20 Her nese, kim sinde andan yok durur,
ol nese gerçi cihânda çok durur.

---

9. dut: Pet., M 2131, M 2137 tut. kıala sen: V kıalasın. gün u geçe: P (ke-
narda) geçe, gündüz. 10. yalvarup: V yalvarıp. değil: V, M 74, M 2135, M 2143, M
2144, Ü 1375 değil. étgil: V, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 étgl. 11. sini: VÇ
seni, M 2137 senni. tamla M 74, M 2131, M 2137, M 2144 damla. gibi: M 74, M
2131, M 2144 bigi. duram: Pet., M 74, M 2131, M 2143, Ü 1375 turam. 12. karılır:
P. karılur, M 2135 karalur. bir: M 2137 pür. 13. daķı: P, M 2131, M 2137 daķı
gibi (1. mısra): M 2142 bigi. diri: V dizi. 16. bellü: V bilü. 17. V, P, VÇ, M 2142,
M 2143 te yok. gözinde: M 2131, Ü 1375 gözünde. dura: P, M 74, M 2131 tura. 18.
V, P, VÇ, M 2142, M 2143 te yok. 19. V, P, VÇ, M 2142, M 2143 te yok. Pet. da 20.
usları: M 2131, Ü 1375 usluı. 20. V, P, VÇ, M 2142, M 2143 te yok. Pet. da 19.
sinde: Pet. sinden, M 2131 sende.

- 21 Bil bunı, kim ussuñ anı bilmeye,
eyle kim cânsuz kişi cân görmeye.
- 22 Hârf içinde bu kadar ma'nî sığar,
bu söz ile uslu yoķaru ađar.
- 23 Fehm eder, kim Teñri görđi Teñriyi,
Teñri nûridur, ki sordı Teñriyi.
- 24 Mevlâna gibi cihânda olmadı,
ançılâyın kimse Hâđdan tolmadı.
- 25 Ol güneşdür evliyâlar yulduzı,
dükeline ol degürür uruzı.
- 26 Teñriden her bir kişi bahşış bulur,
hâşlaruñ bahşışı ayruķsı olur.
- 27 Bahşışı, kim v Erdi Hâķ Mevlânâya,
anı ne yoķsula v Erdi, ne baya.
- 28 Siz anı binüm gözümle görüñüz,
anuñ esrârını binden soruñuz.
- 29 Ben d Eymem sözler, ki kimse d Emedi,
ben v Erem ni'met, ki kimse y Emedi.
- 30 Ben v Erem hil'at, ki kişi geymedi,
kimse binüm bahşışümü saymadı."
- 31 Sordılar binden hâlâyıķ bu sırrı:
Ölüyi 'İsî n Ete kıldı diri?
- 32 Muştafâ gökte n Ete yardı ayı,
n Eçe ayırdı yavuzlardan geyi?
- 33 M üsî elinden n Ete oldu 'aşâ
düşmeninüñ g ürligine ejdehâ?
- 34 N Ete oldu ğark Fir'avn-ı la'ın,
eyle kim işitd üñ ol it üñ çavın?

21. V, P, VÇ, M 2143 te yok. 23. sordı: M 2131 sevdi: 24. olmadı: Ü 1375
gelmedi. 25. ol: Pet. o. yulduzı: M. 2131 ıldızı (ı- ğüpheli). 26. bahşış: M 2131
bahşış. hâşlaruñ: M 2137 hâşlaruñ. 27. yoķsula: Pet. M 2131, M 2137 yoķsula. 28.
binüm: M 2135, Ü 1375 benüm. binden: M 2131 benden. 30. kişi: M 2131 kimse. bi-
nüm: VÇ, Ü 1375 benüm. saymadı: V sanmadı. 31. binden: M 2131 benden. anı: P
sözi. 33. elinden: V elinden, Pet. elinde. 34. işitd üñ ol it üñ çavın: Pet. ol it üñ işit-
düñ hâlin. ol: M 2137 de yok.

- 35 K̄an olurdu arı su k̄āfirlere,
cānları olur idi andan k̄ara.
- 36 Teñriden her gūn bunuñ gibi belā
dürlü dürlü gelür idi anlara.
- 37 Od Halil için nēte oldu gülef?
Oda düşecek odı buldı gülef.
- 38 Bir üyezle Nemrüdü k̄ahr eyledi,
aña dünyā ni'metin zehr eyledi.
- 39 K̄ayır un olur idi İbrāhīme,
mu'cize bunuñ gibi biñ dā'imā!
- 40 Şālih için toğdı tağdan bir deve,
ümmeti iltürdi sūd andan eve.
- 41 Hūd için yel kırdı ol münkirleri,
tağa, taşa urdı ol k̄afirleri.
- 42 Anları, kim Hūd dilerdi, kırmadı,
anlarıñ arasına yel girmedi.
- 43 Nūh için tūfān k̄amu k̄afirleri
boğdı, sudan k̄omadı kimse diri.
- 44 K̄aynadı sular, cihān oldu deñiz,
ne ata k̄odı su, ne oğul, ne kız.
- 45 Su tenürdan k̄aynadı bınar gibi,
buyruğun dutdı Nūhuñ k̄ullar gibi.
- 46 Gendüziçün bir gemi Nūh eyledi.
ümmetini sudan anda bekledi.
- 47 Nūh Ādem gibi ikinci atamız,
Ādem anı bilürüz biz k̄amumuz.
- 48 Bu öğütdür: H̄ağ h̄āsına sığınuñ,
gemidür anuñ öğüdi, tiz binuñ.

35. arı: M. 2131 aru. k̄ara: M 2137 k̄arsh (?). 38. üyezle: Pet. üveyzle, M 2137 üvezle. 39. k̄ayır: P k̄ābir (?). un: M 2135 ol. 40. toğdı: VÇ, M 2142, M 2143 doğdı. tağdan: M 2131 dağdan. sūd: Pet., M 2137 su. eve: Pet., M 2137 yaña. 41. tağa: M 2142 dağa. urdı: Ü 1375 vurdı. 43. sudan: V, P, M 74, M 2135, M 2144 suda. kimse: Pet. hergiz. 45. tenürden: Pet., M 2137 deñizden, VÇ teñizden. gibi (her iki mısradā): V, P, M 74, M 2135, M 2144 bigi. dutdı: Pet., M 2131, M 2137 tutdı. 46. gendüziçün: M 2131, M 2137 gendüsiçün. anda: Pet., M 2137 andan. 47. bilürüz: M 2131 bilüriz. 48. öğüdi: V, P, VÇ, M 2135, M 2142, M 2144 öğüti.

- 49 Biñ bunun gibi kerâmet hâşlara
vêrdi Teñri, girü anı ol bile.
- 50 Teñri êtdi ne, kim anlar êtdiler,
Teñri hâzırdur, ger anlar gitdiler.
- 51 Teñriden gör ne, kim anlardan gelür,
Teñriden bil ne, kim anlardan çalır.
- 52 Sen veliden ayru görme Teñriyi,
andan iste, halka sorma Teñriyi.
- 53 Binden işit, Teñri hâşın iste, bul,
etegin dut, cāndan olğıl aña çul.
- 54 Teñri hâşı Hâk sırdur dünyâda,
sır dilerseñ, anı dutğıl ê dede!
- 55 Ben nête aydam eren sırrın size,
ol kulaç kanı, ki bu sırlar sığa.
- 56 Sır dile sığmaz, kulaçlar ne olur,
bu ikiden kim çıkarsa, ol bulur.
- 57 Ol neseyi, kim kimesne bulmadı,
ol, kim anı buldı, cāmı ölmedi.
- 58 Ussuñı koğıl, delü ol bu yola,
bu yola bir cān vèren yüz cān ala.
- 59 Teñridendür cān, gerü vèrgil aña,
kim 'ivaz vère öküş cānlar saña.
- 60 Ol yère ek cānı, kim bir yüz ola,
ekmeyen anda hāli yavuz ola.
- 61 Uyğuda gör cānuñı, kanda gider,
sinsüz anda cān nêçe işler êder.

51. gelür: Ü 1375 geler. 52. ayru: Pet. ayrı. 53. binden: VÇ benden. hâşın: M 2137 hâşı, V hâzır. dut: Pet., M 2131, M 2144 tut. 55. eren: Pet. erin. sırlar: Pet., M 2142, sözler. 56. sır: VÇ siz. ne olur: Ü 1375 nevolur. bu ikiden: Pet., M 2131, M 2135, M 2137, M 2144 gendâzinden. 57. cānı: M 2142, M 2143 hergiz. 58. yüz: M 74, M 2131, M 2135, M 2143, biñ. 59. vèrgil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143. Ü 375 vèrgil. öküş: M 2137 ökiş (vère'deki -e ökiş'teki eliften sonra yazılmış). 61. isinsüz: VÇ, sensüz, M2142 sinsüz (-s- unutulmuş).

- 62 Sen yatıcağ gevdeden cânuñ uçar
kuş gibi, kanda dilerse, yer, içer.
- 63 Gendüzinden yüz şüret, bir cân olur,
şehir olur, bazar olur, dükkân olur.
- 64 Gendüden hem yer olur, hem gök olur.
cân oyanuğdur, eger gevde yatur.
- 65 Böyle bilgil, sen ölçük cânuñı,
cân verürken gey saşın İmānuñı
- 66 Kim bile, ilte anı cân Teñriye,
uçmağ içre hürilerle yonıya.
- 67 Bahtlı ol cân, ki cânı 'ışkđur,
kulluğı bu yolda şāfi şıdđdur.
- 68 'İşksuz cânı ölü bilmek gerek,
ol, ki 'aşıkđur, anı bulmağ gerek.
- 69 Kim cânını 'ışk ile diri ede,
hem nürından bu karañuluk gide,
- 70 gendüzi gibi sini hāş eyleye,
rahmetinden yazuñuñ bağışlaya.
- 71 Bu cihānda ol eri gey istegil,
anı dutğil, ayruğın elden koğil.
- 72 Anı dutanlar cihān issi olur,
bil, ki anlardan cihān diri kalur.
- 73 Bu cihān gevde gibi, anlar cân,
gevdeye bakma, içi gör, cân kam ?

62. yatıcağ: VÇ, Pet., M 2143 yatıçek, Pet. yatınça. gevdeden: M 2131, M 2143 gövdeden. gibi: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143 bigi. dilerse: V, P olursa. 64. gevde: Pet. gögde. yatur: VÇ yatar, M 2131 uyur. 65. bilgil: V, VÇ, M 74, M 2135, M 2142, M 2143, Ü 1375 bilgil. 66. içre: V içerye. 67. kulluğı: V, P kulluğı, M 2142 kulluğı, Pet., VÇ kulluğı. 68. bilmek: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143, Ü 1375 bilmağ. bulmağ: Pet., M 2137 bilmek. 69. nürından bu karañuluk: Pet. karañuluk nürından. 70. gendüzi: Pet., M 74, M 2131, M 2137, M 2144 gendüsi. gibi: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2142, M 2143 bigi. yazuñuñ: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143 yazukun. 71. istegil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2144, Ü 1375 istegil. dutğil: Pet., M 74, M 2131, M 2144 tutğil. ayruğın: M 2131, M 2144, Ü 1375 ayruğın, P gayrusın. 72. dutanlar: Pet. M 2131, M 2144 tutanlar. bil, ki: P belki. 73. gevde: M 2131 gövde. gibi: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2142 M 2143 bigi. gevdeye: M 2131, M 2142, M 2143 gövdeye.

- 74 Gevde görünür, cânı göz görmedi,
cân nêteligini uslu sormadı.
- 75 Cân görünmez, kim yüzün gözler göre,
gevde degül, kim gele karşı dura.
- 76 'İlm ile gör cân yüzün, ço bu gözi,
eyle kim ussuñ görür her bir sözi.
- 77 Her nesenuñ gözleri ayrıksıdur,
sinde yüz göz var, dükelini görür.
- 78 Sözlerüñ gözi bayık kulağ olur,
gey sözi, yavuz sözi kulağ bilür.
- 79 Tatmağun gözi ağuzdur gevdede,
datluyı açıdan ol gey fark êde.
- 80 Her neseneye anuñ göziyle bak,
kim göre sen, düşmeye sen sen irak.
- 81 Cân yüzine cân ile bakmak gerek,
cân dilersen, gevdeden çıkmak gerek.
- 82 Nür dilersen, var nür olgıl nür için,
hür dilersen, var hür olgıl hür için.
- 83 At ile, bilgil, deve cüft olmadı,
eyle kim yavuz eden gey bulmadı.
- 84 Her nese lâyığ gerek, kim cüft ola,
kanı ol uslu, ki bu sözden tola.
- 85 Her kim ister Teñriyi, ol usludur,
halk arasında güneşden bellüdür.
- 86 Görklü yüzi kimseye hiç beñzemez,
Teñri katında biñi bire samaz.

---

74. niteliğini: V, VÇ, P, M 74, M 2135, M 2142, M 2143, Ü 1375 niteliğini.
75. görünmez: V, P, M 2135, M 2137, M 2143 görünmes. gözler: Pet. gözlü. dura: Pet.,
M 2131, M 2144 tura. 76. ko: Ü 1375 kö. görür: Ü 1375 bilür. 77. P de yok. sin-
de: M 2131 sende. 78. Ü 1375 te yok. 79. tatmağun: M 2135 tadımağun. gevdede:
VÇ, M 2142, M 2143 gövdede. 80. düşmeye sen: V, Ü 1375 düşmeyesin. 81. gevde-
den: M 2131 gövdeden. 83. bilgil: M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 bilgil, V,
P, VÇ bilgin. bilgil, deve: M 2131 deveye bak. yavuz eden gey: M 2131 cânsuz kişi
cân. 84. V de yok. tola: M 2142 tolan. 86. samaz: V, Ü 1375 saymaz.

- 87 Teñriyi gören kişi gözler açar,
karañu cânlar üzere nür saçar.
- 88 Ay bigi 'âlemde aydınlık vërür,
yüzi nürndan karañulık varur.
- 89 Diri eyler ölüyi 'İsi bigi,
yol açar deñizde ol Müsi bigi.
- 90 Biñ bunun gibi éder bir demde ol,
degme bir yoksula vërür mâli bol.
- 91 Ne ki peygamberlerün var, ol bilür,
kim anı dutdı, kâmusını bulur.
- 92 Nürü birdür mümlarün, ger yüz ise,
iki göre her, kim ol ussuz ise.
- 93 Susaduñsa, bardağa bakma, su iç,
şüretâ nefsün bakır başını biç.
- 94 Gevdeden geç, katı dut bunda cânı,
kim bula sen cânun içinde anı.
- 95 Cânun içindedür ol, gey istegil,
anı dutgıl berk, ayruğın koğıl,
- 96 kim göre sen cânun içre Teñriyi,
göstere sen kâmusma Teñriyi.
- 97 Türkçe bilseydüm, adaydum ben size
sırları, kim Teñriden degdi bize.
- 98 Bildüreydüm söz ile bildüğümü,
bulduraydum ben size bulduğumu.

87. karañu: M 2131 karañluk. karañu cânlar: M 2142, M 2143 ol karañu cân. üzere: M 2131 üzere. 88. bigi: M 2131 gibi. 89. bigi (1. mısra): M 2131 gibi. bigi (2. mısra) M 2131, Ü 1374 gibi. 90. gibi: Pet., M 2142 bigi. yoksula: Pet., M 2131, M 2137 yoksula. 91. peygamberlerün var: Pet., VÇ peygamber gerekdür (her halde peygamberlerüñdür). var: M 2135 te yok. dutdı: Pet., M 2131 tutdı. 93. susaduñsa: Pet., M 213 susuz iseñ, M 2131 susaduksa. bardağa: Pet., M 2131 bardağa. şüretâ: M 2131 şürete. gevdeden: M 2142 gövdeden. dut: Pet., M 2131 tut. 95. istegil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375, istegıl, M 2142 istegıl (şüpheli). dutgıl: Pet., M 2131, M 2137 tutgıl. berk, ayruğın: Ü 1375 ayruğın elden. göre sen: V, M 2142 göresin. göstere sen: M 2142 gösteresin. ben: Pet., M 74, M 2137, M 2144 te yok. sırları: M 2131 sözleri. 98. bildüğümü: V, P, VÇ, Pet., M 74, M 2135, M 2144, M 2144, Ü 1375 bulduğumu, M 2142 bildüğümü (karışık). bulduğumu: Pet., M 2137 bildüğümü.

- 99 Dilerem, kim göreler kamu anı,
cümle yoksullar ola binden gani.
- 100 Bildürem dükeline bildüğümü,
bulalar ulu, giçi bulduğumu.
- 101 Yalvarurvan Teñriye ben dün u gün,
kim: "Dükelin yarlığa binüm için."
- 102 Ata gibi dükelerini severem,
kamuya Teñriden eylik dilerem.
- 103 Siz dağı bini sevün, eyle ki ben
sizi severem, nête kim cânı ten.
- 104 Ben sizünçün gey dilervem, siz baña
gey dilemez siz, kaçar siz dört yaña.
- 105 Gözüñüzi Teñri açarsa, bini
göre siz, eyle ki görür siz günü.
- 106 Bini katı duta siz bu dünyâda,
ol, ki binden ayrıla, kanda gide.
- 107 Yol budur, ol cân, ki bu yoldan çıka,
degmeze gāvur gibi ol cân Haka.
- 108 Teñriyi peygamberinden istegil,
zinhâr anı Haktan ayru sanmağil.
- 109 Ol, ki buldı Teñriyi, gey dut anı,
anı bulçaq, deme: "Teñri kamı?"
- 110 Teñri andan ayru degül, aç gözüñ!
Ol vürür saña hemişe uruzuñ.
- 111 Kim, ki biri iki görür, şaşıdur,
sözini işitmegil, kulmâşidür,

99. yoksullar: M 2131, M 2137 yoksullar, Pet. yoksul. 100. bildüğümü: V, Peç., VÇ, M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 bildüğümü. bularak: M 2131 bulmuş. 101. yalvarurvan: Pet., M 2131, M 2137 yalvarurvam, M 2143 yalvarunu. gün: VÇ. de yok. 102. severem: M 2131 severen. eylik: VÇ, Ü 1375 eylik. dilerem: M 2131, M 2137 dilerven. 103. dağı: M 2131, M 2137 dağı. kim: Pet., VÇ, M 2137 ki. cânı ten: Pet. cân u ten. 104. M 2131 de yok. dilervem: Pet., M 2131 dilerven. 105. M 2131 de yok. gözüñüzi: VÇ gözüñüzi. ki: Pet. de yok. 106. duta siz: Pet., M 2131 tuta siz. binden: M 2131, benden. gide: P de yok. 107. gāvur: M 2131, M 2142 kâfir. ol cân: Pet. cânı: P de yok. 108. istegil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2142, M 2143, M 2144, Ü 1375 istegil. ayru: Pet. ayru. 109. dut: Pet., M 2131 tut. 110. ayru: Pet. ayn. 111. kim... görür: Pet., M 2137, kim biri iki görürse. görür: Ü 1375 göre. iki: VÇ ike. işitmegil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 işitmağil, M 2142 işitmağil (karışık).

- 112 Ê karındaş bu sözi eyle ki var,
ol bile, kim Teñriyi cāndan sever.
- 113 Gök u yēr anuñ katında bir ola,
Teñriden içi, taşı bir sır ola.
- 114 Yüz olursa harfler, bir söz olur,
sözler ile 'akıbet bir göz olur.
- 115 Ne, ki varsa, ölür, ol bir cān kalur,
ol cihānda kul ile sułtān kalur.
- 116 Kul u sułtān bir durur, iki degül!
Ol serā içre bir olur beg n kul.
- 117 Teñri nürmdan toludur cānları,
iki görme, gözlü iseñ, anları.
- 118 Şüret içre anlar iki görünür,
ma'nıye bak, kim göre sen bir durur.
- 119 Evlere baķan nürı iki görür,
eve baķma, nūra baķ, kim bir durur.
- 120 Uslu evle: içre nürı bir bile,
ķanda, kim göre Haķı, anda ķala.
- 121 Dutmadı söziyle, kim gerü ķaya
berkişüpdür, eyle kim taĝda ķaya.
- 122 Haķ aña dērlerse, bu yol Haķ degül,
bu yolu ķo, Haķ yolın gey iste, bul.
- 123 Kulakına koymaya bu sözleri,
Haķ nürın çün bellü görđi gözleri.
- 124 Sözlerin göz, sözlerin söz sanmaĝıl,
dükeli yañlış durur, inanmaĝıl.

113. bir: VÇ, M 2131, M 2144 pür. ola (2. mısra): P de yok. 114 harfler: Pet. harfleri. 115. ki: Pet., M 2137 de yok. kul ile: M 2131 kulla bir. 116. serā: M 2131, Ü 1375 sarāy. 118. göre sen: VÇ, M 2142 göresin. 119. M 2131 de yok. 120. Haķı: V, P, VÇ çokı. 121. dutmadı: Pet., M 2131 tutmadı. berkişüpdür: M 2131 berkimışdü. 122. aña: M 2131 eger. 123. kulakına: Pet., M 2131, M 2137, Ü 1375 ku-laĝına. nürın: M 2131 yüzün. çün: P., Pet. de yok. 124. sözlerin (her ikisi): M 2131, M 2137, sözlerüñ. sözlerin (ikincisi): Pet. aurlaruñ. söz: V sür (?). sanmaĝıl: M 2142 saynmaĝıl, M 2137 saĝmaĝıl, V satmaĝıl.

- 125 Söz anuñdur, kim açuğdur gözleri,
ol ne dërse, Teñridendür sözleri.
- 126 Ol kişi, kim eyle oldı, azdur,
ne, kim ol ayda, kamusu rāzdur.
- 127 Teñri rāzın andan işit é eçi,
gey uludur, görmegil anı kiçi.
- 128 Teñri dëdi: "Sayru oldum" Müsiye,
"gendü döstım kişi böyle isteye?"
- 129 Ulu, giçi geldi bini görmeğe,
nëtedür, kim gelmedün sen sormağa?"
- 130 Müsî dëdi: "Hāḥā sinden sayruluk!
Sen hālḥ sen, saña kandan sayruluk?"
- 131 Yine dëdi: "Sayru oldum, gelmedün,
dëdügüm sözi ḥisāba almadun."
- 132 Müsî dëdi: "Bu sırı añlamazam,
maḳşüduñ nedür bu sözden, bilmezem."
- 133 Teñri dëdi: "Sayru oldı bir velım.
dünyā içre sayruluk dardı delim.
- 134 Bir gün anı nişe varup görmedün?
"Nëte sen?" dëyüp ḥälinden sormaduñ?
- 135 Ben anuñ sayruluğından sayruvam,
sanma, kim ben ol veliden ayruvam,
- 136 Kim anı göre, bini görmişdür ol,
kim anı sora, bini sormışdur ol.
- 137 Bini anda, anı binde görünüñ,
bini andan, anı binden soruñuz.

127. görmegil: Ü 1375 görmegil. 128. döstım: Pet., M 2137 döstım. 129. bini: M 2137 beni. görmeğe: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 görmeğe. sormağa: Pet., M 2137 sormeğe. 130. hālḥ sen: VÇ hālḥsın. kandan: VÇ kanda. 131. dëdügüm: Pet., M 2137 dëdigim veya dëdi, kim, M 2131 dëdi 132. sırı: M 2131 sözi. sözden: V, P sırdan. 133. dardı: M 2131 tartdı. 134. nişe: V, P, nëte. nëte sen: M 2135 nëtesin. ḥälinden: M 74 ḥälinden. sayruvam: Pet., M 2131 sayruyam. sanma, kim ben: Ü 1375 sanmağıl, kim. veliden: Pet. velimden. ayruvam: Pet. ayruyam. 137. anda: VÇ, M 2131 andan. binde: M 2131 binden, M 2144 bunda.

- 138 Gevededür ol, ben cânı, bilün bunı,
gök bigidür gögsi anuñ, ben güni.
- 139 İkimüz birüz, iki görmeñ bizi,
dutuñ am, yarlıgaya ol sizi.
- 140 Kim anı binden seçerse, ol bayık
düşmenümdür, evini başma yık.
- 141 Ben anuñ içün yaratdum 'alemi,
ol velim içün getürdüm Ādemi,
- 142 kim doğa andan sağışsuz kişiler,
cüft olalar erkek ile dişiler.
- 143 Hem bulardan doğalar hâş kullarum,
kim bular kanatlarumdur, kollarum.
- 144 Bini ol hâşlar bile, kim ben nevem.
anları sevenleri ben gey sevem.
- 145 Hâş erüm binüm erumdur, bilünüz,
ne, kim ol aydursa, anı kuluñuz,
- 146 kim sevem kamuñuzı anuñ içün,
kamuñuz açuñ gözi anuñ içün.
- 147 Aña bakuñ, bakmañuz ayrık yüze,
kim nürından nür gire gözünüze.
- 148 Raħmetüm oldur cihānda, gey bilün,
etegin dutuñ, bini andan buluñ,
- 149 kim sizi uçmaķa ol hâş givüre,
nefsünüz, kim yol urur, boynm ura.
- 150 Kamuñuzı ol tamudan geçüre,
uçmaķ içre şerbetinden içüre.

138. gök: Pet. gün, V, P. gül (?). bigidür: Pet., M 2131 gibidür. 139. dutuñ: Pet., M 2131 tutuñ. 142. getürdüm: M 2131 gezdüm. Ādemi: Pet., VÇ de yok. 142. doğa: Pet., M 2131, Ü 1375 toĝa. sağışsuz: M 2131, M 2137 saķşsuz (?). 143. bulardan: Pet., M 2137 bu erden. doğalar: Pet., M 2131, M 2137, M 2142, Ü 1375 toĝalar. 145. hâş erüm: V, P, VÇ hâşlarum. 147. nürından: M 2137 nürında, M 2131 yüzinden. 148. dutuñ: Pet., M 2131, M 2135, M 2137 tutuñ. 149. givüre: Ü 1375 girüre, Pet., VÇ götüre. nefsunüz: Pet., M 74, M 2137, M 2144 nefsun veya nefsinün, M 2135 nefsun gözi.

- 151 Hürîlerle anda içe siz süçi,
görmeye siz kimseden anda küçi.
- 152 Ol süçüden, kim tahûr oldu adı,
Teñri Qur'ânda adın eyle dеди.
- 153 Uçmak içre 'adl olur, güç yok durur,
ne kim anda siz diler siz, çok durur,
- 154 Yemek, içmek anda dâ'imdür, bilün,
cehd edün, kim uçmağı bunda bulun.
- 155 Ger vère siz bu cihānı, uçmağı
ala siz bunda, göre siz hem Hağı.
- 156 Gördiler bunda eren'er ne, ki var,
nağdi bu gün, yarına bakmadılar.
- 157 Sen dağı uçmağı bunda istegil,
uçmağ için dünyâyı elden koğil.
- 158 Bunda buldılar erenler, bil bunı,
dün içinde gördiler bellü günü.
- 159 Karañuda gördiler Hağ nürını,
dın içinde buldılar hem hürîni.
- 160 Küfr içinde dın u İmān buldılar,
gendülerden öldiler, Hağ oldılar.
- 161 Tamla bigi ol deñize girdiler,
gendülerini deñize vèrdiler.
- 162 Tamla dème anlara, deñiz degil,
anları dutğil, kalanını koğil.

151. kimseden: V, P kimsede. 152. ol: M 2131, M 2137, M 2142, M 2144 o. süçüden: Pet., M 2131, M 2137, M 2144 süçiden. adın: M 2137 adı. 154. ki: P, M 2135 de yok, P, VÇ, Ü 1375 gey. uçmağı: M 2131, M 2137 uçmağı. uçmağı bunda: Pet. bunda uçmağı. 155. uçmağı: Pet., M 2131, M 2137 uçmağı. ala siz: M 2137 ister. göre siz: Pet., M 2137 bula siz. hem: V, P de yok. 156. nağdi: M 2131; nakd. nağdi bu gün: Pet. nağdiken. 157. dağı: M 2131, M 2137 dağı. uçmağı: Pet., M 2131, M 2137 uçmağı. istegil: V, P, VÇ, M 74, M 2138, M 2143, M 2144, Ü 1375 istegil, M 2142 isteğgil (karışık). uçmağ: Pet., M 2131, M 2137 uçmağ. 159. M 2131 de yok. 160 öldiler: P öldi bir (?). 161. bigi: Pet., M 2131, M 2137, Ü 1375 gibi. 162. degil: V, P, VÇ, M 74, M 2135, M 2143, M 2144, Ü 1375 degil. M 2142 deggil (karışık). dutğil: Pet., M 2131, M 2137 tutğil.

